

РЕЗЮМЕ НА ТРУДОВЕТЕ
на доц. д-р Милена Цветкова

за участие в конкурс за академичната длъжност „професор”
по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Книгата като медия),
обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ, бр. 53 от 18.06.2013 г.

№	Видове научни трудове	Общ брой по видове трудове	От тях, представени за участие в настоящия конкурс*
1.	Дисертационен труд	1	
2.	КНИГИ	18	10**
	Монографии	8	5
	Учебници и учебни помагала	2	2
	Биобиблиографски издания	5	3
	Енциклопедии (съавт.)	3	
3.	СТУДИИ И СТАТИИ	135	101
4.	Предговори и послеслови на книги	5	5
5.	Участия в научни форуми	30	
6.	Научноизследователски проекти	7	1
7.	Научен ръководител на дисертационни трудове	1	
8.	Научен редактор на книги	13	
9.	Рецензии, рецензент на книги, дисертационни трудове и научноизследователски проекти	17	
10.	Сценарист, консултант на художественотворчески продукти	2	
11.	Научнопопулярни интервюта	18	
	ОБЩО трудове	247	117
8.	ЦИТИРАНИЯ на трудовете		
	Цитирания (справка Университетска библиотека)	22	
	Цитирания (справка Национална библиотека)	103	
	Цитирания (личен архив)	216	
	ОБЩО цитирания	238	
11.	ИНДЕКСИРАНИ в международни бази данни	6	
12.	РЕЦЕНЗИИ за трудовете	19	
13.	ОТЗИВИ за трудовете	73	

* Тези трудове са от периода 2002–2013 г. и не са използвани в други конкурси за заемане на академични длъжности и в процедури за получаване на научни степени.

** Депозираните книги са 9. Една книга (труд **2.18.**) не участва в конкурса по силата на чл. 114, ал. 1, т. 3. от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ (да бъде „публикуван монографичен труд“), тъй като е „под печат“ към датата на подаване на документите.

СЪДЪРЖАНИЕ:

А. Резюме на научните приноси в трудовете

Б. Анотирана библиография в жанрово-хронологичен ред

А. РЕЗЮМЕ НА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ В ТРУДОВЕТЕ

Приносите на научните трудове са в зоната на интердисциплинарността между книгознанието и медиазнанието, в частност – в изследването, обяснението и прогнозирането на комуникационните аспекти на научните категории „книга“ и „четене“.

I. Нова научна концепция за книгата като „медия“ – теория и методология за нейното изследване. Общонаучното изследване на книгата е допълнено с изследване на зоната на интегриране и сцепление (медийността) между книгата и читателя. Оперира се с новоизведената дефиниция за „книгата като медия“ (труд 2.13).

Монографията „Книгата като медия“¹ е резултат от 12-годишен изследователски труд, започнат като авторски лекционен курс, който преподавам в Софийския университет от 2001 г. Но изследванията ми върху книгата като медия започват още с дисертационния ми труд „Четенето – антиманипулативен филтър: Индивидуалност и аудиовизуална манипулация“, защитен през 1999 г. (конкретно параграф 1 на III глава, озаглавен „Книгата – средство за междуиндивидуална комуникация“). Там за пръв път дефинирам изследователския си обект – книгата – в комуникационен ракурс като „субект в комуникацията в ролята на източник на информация, материализирана върху печатен носител, масово или ограничено тиражирана, но предназначена за междуиндивидуално, „епистоларно“ общуване.“ (виж и труд 2.13., с. 26).

До днес в България не съществува публикувана научна монография върху медийната същност на книгата или върху взаимодействието между книгознанието и медиазнанието. Не е издаван и труд, посветен тясно на книгата като начин (технология, изобретение) за комуникация, т.е. в единството на генезиса, процеса и резултата от този процес. Като съседно на тази област издание е единствено книгата на проф. дфн Ани Гергова „Книгознание“ от 1995 г.

„Книгата като медия“ е уникална за България научна дисциплина от професионалното направление „Обществени комуникации и информационни науки“. Тя дойде като отговор на назрялата потребност във висшето образование от ново научно знание за книгата, за да бъде реабилитирана като основа на медийната пирамида. За първи път в България разполагаме със **същностен анализ** на книгата като социално-комуникационен феномен – като най-старата медия, програмираше и модела на масовата комуникация. Принадлежността на дисциплина „Книгата като медия“ към учебните планове на университетските специалности „Книгоиздаване“, „Печатни медии“ и „Преса и медии“ ми позволи да изградя **нова теория за книгата** по принципа на дуалната система – обвързване на науката с практиката.

1. Теорията за книгата като медия е базирана на **научна терминология и понятиен апарат**, с което се решават следните методологични проблеми:

➤ Дава отговор на въпроса какво е „книга“ – като термин, като понятие и като научна категория (чрез терминологичен, етимологичен и лингвистичен анализ) и обособява терминологичен инструментариум за нуждите на научната дисциплина „Книгата като медия“.

➤ Постига съгласуваност между ключовите понятия: „книга“, „медия“, „информация“, „комуникация“, „манипулация“, „обратна връзка“, „текст“, „тяло“.

➤ Дефинира границата между категориите „книга“, „не-книга“ и „анти-книга“.

¹ Книгата е спечелила национален конкурс „Научни монографии, тематични сборници, справочници, енциклопедии и българска научна периодика“ на Фонд „Научни изследвания“ при Министерство на образованието, младежта и науката от 2011 г. Публикувана е по проект НИМ01 108 с период на изпълнение 15.12.2011–15.08.2012 г.

➤ Дефинира двуделната (биномната) медийна природа на научната категория „книга“ като диалектично единство: медиасъдържание и медиаформа (единство от *текст* и *тяло* или от философска гледна точка – от *душа* и *тяло*).

2. Теорията за книгата като медия е изградена върху ясно обособен фундамент от **закони и закономерности**.

➤ Установено е, че категорията „книга“ е подчинена на 18 природни, общонаучни и частни закони и закономерности на информационната и комуникационната наука. Проверката им спрямо обекта „книга“ открива причините за жизнестойчивостта на книгата като медия, за неотменното съществуване на книгата в живота на човечеството.

➤ Книгата е екстраполирана и доказана като медия и в контекста на 7 класически модела от медийната теория (в еволюцията на информационния обмен в обществото; в родословно дърво на медийните области; в информационната пирамида на цивилизацията; в хрониката на техническите средства на Фредерик Уилямс; в четирите медийни ери на Маршал Маклуън; в трите медийни вълни на Алвин Тофлър; в спектъра на „поддривните“ медии).

➤ Формулирани са три нови закономерности за книгата (за теологичния произход, за еволюционната холографска пирамида и закономерността „назад към“).

3. Научната категория „книга“ е проверена и доказана като медия и посредством **метода на моделирането**:

➤ Използвани са основно 8 научни модела: класическите модели на комуникацията и на масовата комуникация; генеалогичните модели на феноменологията и културната антропология; спиралният модел и моделът на спиралната динамика; пирамидалният модел; моделът на матрьошката; моделът на тетрадата на М. Маклуън; моделът на комуникационния цикъл на книгата на Р. Дарнтън, моделът на многослойна академична е-книга на Р. Дарнтън.

➤ Създадени са 8 нови модела за изследване на книгата: триизмерна концептуална схема на книгата като медия (средата и участниците в комуникационното взаимодействие, а не като носител или канал); модел на йерархична медиакултурна пирамида; холографски пирамидално-спирален модел на еволюция на книгата; модел на книгата като мултимедийна апликация в матрьошка; системен модел на книгата като последователност от посреднически звена; модел на цикъла на обратната връзка с книгата в осем фази; медийно съдържателен модел на книгата; модел на модалностите на книгата като тяло.

4. За нуждите на методологията на книгата като медия са **обособени частни типологии, класификации и категоризации**:

➤ Комерсиално съдържателна класификация на книгата, културно съдържателна класификация на книгата, класификация на книгата като вещ, класификация на потребителите на книгата.

➤ Библиопсихологична типология на книгата, медийно съдържателна типология на книгата, политическа типология на книгата, профетическа типология на книгата, типология на манипулативната книга.

➤ Осъществена е категоризация на архикнигата (пред-Гутенберговата книга) и на съвременната пост-Гутенбергова книга.

➤ Предложена е систематизация на книгата като символ и метафора.

5. Обособена е нова стратегия за изследване на миналото на книгата – **археология на книгата**. Използвани са подходите на медийната археология (археология на медиите), на палеомедиологията (палеология и палеография) и аудиоархеологията. Медийната археология има за задача да реконструира веригата на артефакти, които тук са наречени архикниги. Тезата е, че архикнига е само оня артефакт, който притежава характеристиките на комуникационно триединство или отговаря на трите условия за медия – а) медиен носител, б) медиен код, в) медийно съдържание. Чрез тази стратегия са реализирани и други приноси моменти:

➤ Архетипална интерпретация на биографията на книгата (произход и развитие) на базата на дефиниция за „архетип“.

➤ Нова периодизация на развитието на книгата в медийно археологична триада – т.нар. медийна биография на книгата в три фази (пред-Гутенбергова, Гутенбергова и пост-Гутенбергова книга).

✦ Категоризация на пред-Гутенберговите книги по методологичната схема за книга като единство от *медия код* и *медия носител*. Според медийния им код са пет категории („жива“ книга, предметна или мнемонична книга, пиктографска книга, идеографична или рисувана книга, клинописна книга). Според медийния носител, който от своя страна има две характеристики – форма и произход, са четири вида. Така според медиаформата си архивните книги са два вида: *статични* и *портативни*. Според произхода на медианосителя също са два вида: *неорганични* (минерални) и *органични* (растителни и животински). Подробен анализ е направен на пет категории пред-гутенбергови книги: каменна книга (книга-скала, книга-стена, книга-колона, книга-монумент, книга-стела); глинена книга (таблет или плочка, призма, цилиндър, съд и др.); метална книга (златна, бронзова, медна, сребърна, оловна и др.); книга-свитък (от папирус, бамбук, палмови листа, плат, пергамент и др.) и книга-кодекс (от дървени восъчни таблички, папирус, пергамент, кожа, хартия и др.).

✦ Доказани са и две архиформи на книгата – пещерата и катедралата, отново чрез проверка по методологичната схема с трите условия за книга: а) медия носител, б) медия код (знакова система), в) медийно съдържание.

6. Решени са някои проблеми и са очертани бъдещи територии за изследване в **генеалогията на книгата като медия**:

✦ За книгата като богопроизводна медия. Хипотезата е, че генезисът ѝ не е социален, а теологичен; природата на медията е богоцентрична и едва след това човекоцентрична.

✦ За книгата като екстензия на човека или медия, възникнала на принципа на органопроекцията. Обектът „книга“ е анализиран функционално антропоцентрично, т.е. не като културно-исторически или производствено-статистически факт, а като функция и екстензия на човека – с тяло и душа. Тезата е, че книгата е извънтелесно продължение на втора сигнална система на автора и действа като външен дразнител спрямо втора сигнална система на читателя.

✦ За книгата като протеза на паметта. Генеалогичният поглед към книгата дефинира нейната органичност и „живост“, което насочва нейното осмисляне и оценяване като постоянно измерение на човешкото сензорно-комуникационно пространство, а не просто като краен материален продукт.

7. **Изграден е модел на книгата като медийно тяло.** Принос към моделирането и класификацията на книгата като тяло на основата на феноменологичните теории за предметността и телесността е схемата „модалности на книгата като тяло“. Спектърът на функциониране на медиаформата (визията и тялото) на книгата е разгърнат в пет основни модалности: като вещь, като изкуство, като сянка, като екстензия, като пост-книга. Обособен е частен периметър за изследване на книгата като тяло – **патология**, ангажиран с проучване на аномалните и патологичните отношения към книгата. За пръв път у нас е поставена и темата за **антроподермичната библиопегия**.

8. **Принос към прагматиката на книгата** – изследване на книгата в модалностите ѝ на вещь и предмет. Изхождаща от книговедската гледна точка и надградена с медиологичната гледна точка, същността на книгата като медия е допълнена със свойствата на вещица и предметния свят.

9. **Приноси към ергономиката на книгата.** Очертана и изследвана е предметната доминанта на книгата като медия.

✦ Доказана е тезата за книгата като интегрален цивилизационен проект между форма (носител) и функция (четене). Исторически погледнато, книгите винаги са били една от най-чистите пресечни точки между форма и функция и образец за *основния принцип на човешкото формотворчество* – формата следва функцията. Изводът е, че медийната „форма на времето“ (от камъка през пергамента до пиксела) е призвана да не оказва влияние върху правилното функциониране (четенето) в през цялата си история.

✦ За първи път е изследвана и обобщена ролята на книгата като композиционен елемент в интериорната иконография чрез интеграция на знания от социологията и психологията на четенето с емпирично проучване на промените в обитаемата среда на читателя. Доказан е процесът на естетическа реабилитация на книгата като медия в съвременния интериор. Изводът е, че тъй като връзката с книгата – четенето е не социално, а физическо

действие, съвременният читател преоткрива хармонията като организира своите „места за четене“ с комплекс от претенции и към функционалността, и към ергономичността на книгите.

➤ За първи път е осъществен SWOT анализ на конвенционалния медиен носител – хартията (с пълнотекстов анализ в приложение и с количествен анализ в диаграми), за да се докаже същността ѝ на надежден „медиум за запис“. Формулирани са 8 аксиоми за хартията като медия и е очертан приносът на новата научно-приложна област „хаптика“ към науката за четенето и книгата.

10. **Принос към семиотиката на книгата.** Книгата като тяло е проучена и обяснена в модалността ѝ на символ и метафора – основополагаща в прагматиката на книгата като медия. Извършена е систематизация на семантиката и метафориката на три предметни проявления на книгата (скрижал, свитък, кодекс) върху три медийни платформи (универсална, религия, изкуство). Изградена е матрица на символиката на книгата в религията и изкуството в трите най-разпространени оптически ракурса – затворена, полуотворена и отворена книга.

11. **Принос към прогностиката и футурология на книгата.** Последната глава на монографията изпълнява една от задачите на комуникационната наука, а и на науката за книгата – да прогнозира формите и начините за развитие на комуникационните процеси. Тъй като тезата тук е за ускоряване на закономерността „назад към“ и за очаквано възкръсване на „мъртви“ медиаформи на книгата, тази глава е наречена „**Анастатика на книгата**“. Съобразявайки се с действащите спрямо книгата медийни закономерности и с помощта на системно-функционален и прогностичен анализ, е открит механизмът, по който се стига до периодичното възкръсване на книгата, писането и четенето като фундаментални за дадена цивилизация културни практики. Очертан е спектърът на възраждащи се (възкръсващи) медиаформи на книгата в ситуация на несигурност, криза на идеите, недостиг на знания за читателя и често предполагаема „смърт“ за печатната (Гутенберговата) книга. Аргументирани са три основни опции за бъдещето на книгата във високотехнологичния медиен ландшафт, за т.нар. възкресени и същевременно реновирани формати на книгата – на физическата книга, на печатната книга и на безбуквената книга (т.нар. „предвавилонска“ книга).

12. **Принос за политическата библиология и за политологията.** Формулирана е тезата, че едно изследване за книгата е естествено изследване за политиката и политическите комуникации. Основанията за това са в параграф 9.5. Политическа типология на книгата, в гл. 10. Книгата – средство за манипулация (параграф 10.4. Книгата в политиката), в гл. 11. Опасната книга, в гл. 13. Прагматика на книжното тяло (параграф 13.4. Книгата като фон).

13. **Принос в социално-психологическото знание за книгата и четенето.** Развит е авторски възглед за неизследваната функционалност на книгата като деструктивно, манипулативно и рисково средство за комуникация. Приложен е информационно-рецептивен подход към явленията „манипулативна“ и „опасна“ книга. Първата теза тук е, че **манипулативната книга** може да се обясни основно с инструментариума на комуникационната наука, а изводът от проверката чрез авторската дефиниция за „манипулация“ е, че всяка книга манипулира. При всяка книга манипулацията е възможна, когато за читател се търси индивидът от тълпата – „тълпоидът“. Втората теза е, че **опасна книга** a priori не съществува. За да се квалифицира една книга като опасна, трябва да има криминален „интерфейс“ между съдържанието и деянието – доказан престъпник, прочел книгата като инструкция. В смисъла на „книгата като медия“ са доказани два типа „опасни книги“: насърчаващи доказано криминално поведение и съучастници в престъпни актове. Изводът е, че опасността е заложена в съдържанието, но проявлението ѝ зависи от мнемата на читателя (в терминологията на Николай Рубакин), което прави опасността/вредата от книгата субективна и променлива. В този аспект е предложена **типология на манипулативната книга**, базирана на съдържанието (в девет типа – развлекателни и хедонистични книги; infotainment и edutainment книги; еротични и порнографски книги; дезинформационни книги; лъженаучни книги; пропагандни и PR книги; религиозно спекулативни и сектантски книги; „черни“ книги; негационистични и екстремистки книги).

14. **Принос в съпоставителната медиология (или сравнителното медиазнание).** Обектът „книга“ е поставен в съпоставителен ракурс с новите медийни форми – аудио комуникация, аудиовизуална комуникация, дигитална комуникация, трансмедийна

комуникация. Дефинират се пет медийни продължения на традиционната печатна книга, наречени пост-Гутенбергови книги (аудиокнига, аудиовизуална книга, електронна книга, дигитална тотална книга и трансмедийна книга).

15. **Информационно-резонансен подход към книгата**, чрез който е изградена теза за обратната връзка с книга и понятие за КПД на книгата (в кибернетичния смисъл на „коэффициент на полезно действие“). Тезата е, че книгата се реализира като медия едва на етапа на обратната връзка, там, където се генерира взаимодействието с книгата и където от латентна се превръща във функционираща комуникационна единица. Изводът е, че книга с висок КПД е тази, която системно провокира обратна връзка, която е в непрекъснатата динамика на спираловиден комуникационен цикъл. Предложен е алгоритъм за изследване и управление на медийния резонанс на дадена книга. Приложението на този инструмент може да реши важен управленски проблем – да коригира и усъвършенства екосистемата на книгата.

16. **Принос за приложната сфера на книгознанието – материализацията и циркулацията на книги в рамките на медийната система, е новият ракурс за изследване на „механиката“ на книгата – медиаторика.** Посредством системен кибернетично-информационен подход и с инструментариума на теорията за посредничеството и общата теория на комуникацията (синеидетика) е преосмислен системният модел на пътя на авторския текст през издадения продукт до читателя (система на книгата). Този модел е представен като посреднически алгоритъм от входно-изходен тип. Извършен е системен анализ и са формулирани прогнози за динамиката в цикъла на превръщането на книгата в социално признат факт – публикуването. Процесите, протичащи в издателската дейност в световен план през последните 15 години, са систематизирани и обобщени с тезата за реабилитацията на книгата в медийния ландшафт посредством продуцентските подходи на медиа-микс, кросмедия и трансмедия. Изводът е, че книгата трябва да се мисли като медиаторска площ – като комуникационна платформа за медийно неутрално съдържание, релевантно за произвеждане в разнообразни медийни формати и предназначено не само за конвенционално четене, а и за слушане, гледане и докосване.

17. **Частни теоретични и методологични проблеми в областта на „Книгата като медия“** са разработени в отделни студии и статии („Медиаспецифика на книгата“, „За новия стар смисъл на книгата като медия“, „Хайката срещу хартията“, „Книгата във, около и извън тялото“, „Книги и четене в авангарда и в тила на политиките“, „Нови политически употреби на книгата“, „Книгата като тяло“, „Лъженаучната книга“, „Идеята – първата медия?“, „Библиографията като медия“, „Тревожни разпади в системата на книгата“, „Книгата в проекта на „асиметричната цивилизация“, „The book in the project of „asymmetrical civilization“, „Книгата в интериора“, „Рефлексивна проекция на книгата: Медиалогичен модел за изследване на обратната връзка“, „Постписмената книга“, „От култура на опростяването към „безбуквена“ книга“, „Имиджов потенциал на книгата в политиката“, „Безпрецедентни колизии за книгите“, „Как се изследва обратната връзка с книга“, „Роза за Деня на книгата“, „10 май – денят, в който нацистите гориха книги“, „Книга с дългосрочен план за читателски интерес“, „Точно преди 100 години Томас Едисон предсказва „суперкнигите“, „Резервати за печатни медии: Предапокалиптичен страх или научна кауза?“, „Ноев ковчег за гутенбергови книги“, „Да превърнеш facebook в bodybook“, „Край на електронната книга“). Първо изследване на книгата като медийно тяло в същността на книгата като диалектическо единство на „текст“ и „тяло“ е статията **„Книгата във, около и извън тялото“** (2004). Изследователското мислене следва генеалогичния подход и медийната теория на Маршал Маклуън книгата е разширение (екстензия) на човешкото тяло, негова протеза и дори органичен инструмент. Наблюденията и изводите са центростремителни спрямо четящото тяло и са развити в три ракурса – спрямо книгата като тяло, спрямо еротиката на книжното тяло и спрямо безтелесната книга. В следващата статия **„Книгата като тяло“** (2005) е развита тезата, че не съществува криза на технологията, нито на авторството, нито на четенето, а се наблюдава криза на въображението, на разбирането и на смелостта на издателите на книги. Аргументите за това твърдение са открити отново в неизследваните и неоползотворените аспекти на телесността в концепцията за книгата като медия – на книгата като медийно тяло. Принос към социологията на книгата и четенето в контекста на политиката за „общество на знанието“ е статията **„Инатът на Гутенберг или за**

първите стъпки на меритокрацията“ (2002). Осъществен е съпоставителен анализ между тенденциите на всеобщата компютъризация и зараждащите се „съпротивителни“ елитарните практики на четенето от автентичен Гутенбергов и пред-Гутенбергов тип. Защишава се тезата, че бъдещият елит с власт върху знанието – т.нар. меритокрация, ще е „класата на четящите“, индивидите с наследствен или социално детерминиран афинитет към печатната книга и професиите, дефинирани чрез четенето. Публикацията **„Книгата в проекта на „асиметричната цивилизация“**“ (2005) е приносна в две сфери – в социологията на книгата и четенето и в политическата библиология. Осъществен е пръв опит да се открие ролята на книгата като медия в актуалните дебати за асиметричната информация, асиметричната цивилизация и асиметричните войни. Парадоксите на асиметричната цивилизация са потърсени в динамиката на световната неграмотност, в социологическата картина на четенето и в ролята на читателите за разгръщането на асиметричната реалност, с присъщите ѝ позитиви и негативи за развиващото се „общество на знанието“. В студията **„Рефлексивна проекция на книгата: Медиалогичен модел за изследване на обратната връзка“** (2007) е разгърнат максимално широк периметър на резонансното поле на дадена книга, с потенциал за постоянно разширяване в условията на дигитализация и компютъризация. Тук е публикуван и методически инструмент – авторски алгоритъм за информационен мониторинг на обратната връзка с книга, който се апробира в учебна среда от 2003 г. до днес. Алгоритъмът е приложен както в системата на книгата, така и за медиамониторингови цели в системата на икономиката и политиката.

18. **Библиотеката като елемент от системата на книгата – като медиатор и като среда за четене**, е приносен ракурс в друга част от студии и статии („*Комуникационен мениджмънт*“, „*Виновни ли са библиотеките за ръста на престъпността*“, „*Библиотеките – виновни, до доказване на противното*“, „*Младото*“ четене срещу библиотеката“, „*Библиотеката – неактуално място за четене*“, „*Библиотеката – грешница*“, „*Библиотечен хонорар за автора*“, „*Авторски хонорар за библиотечно заемане*“).

19. **Принос към културологичните и историческите аспекти на науката за книгата** е и авторска ми част в книгата на Умберто Еко и Жан-Клод Карьер **„Това не е края на книгите“** от 2011 г. (виж трудове 3.123, 4.4). А именно: предговор, илюстрирано приложение, библиографии на книгите на тримата автори, индекс от 1330 рубрики и 465 бележки под линия (всички те не съществуват в оригиналното френско издание).

20. **Издателски иновации за България**. Иновативността на книгата **„Книгата като медия“** (труд 2.13.) се изразява в три детайла: това е първата научна печатна книга с 1) тематичен видеотрейлър, 2) със собствен уеб сайт с разширено съдържание и 3) с QR код върху корицата на печатното издание, чието сканиране чрез смартфон, таблет или друг електронен четец отваря върху дисплея уеб сайта на книгата. Едноименният уебсайт „Книгата като медия“ (<http://book-as-media.entusiast.bg>) разгръща печатната книга в т.нар. хибриден формат с разширено съдържание. Онлайн публикуваното съдържание, допълващо печатното издание, включва: резюме на книгата; биографична справка за автора; пълната библиография към монографията; четири показалци – на личните имена, на заглавията на анализирания произведения, предметен и географски; видеотрейлър. Българското издание на книгата на Умберто Еко и Жан-Клод Карьер **„Това не е края на книгите“** (труд 4.4) е иновативна флипкнига (flipbook) – печатното тяло е надстроено с уникален паралингвистичен слой. Във външното поле на страниците са заложени стоп-кадри, които при бързо прелистване пресъздават движеща се анимация. Сценарият включва 18 илюстрации, изобразяващи 18 фази в еволюцията на формите на книгата. Периодът покрива около 17 000 години битие на идеята за „книга“ (от праисторията до днес). В края на изданието е поместено приложението „Еволюция на книгата в кадри“ с опис на всяко изображение от flipbook анимацията. Целта на тази компресирана и визуализирана хроника на метаморфозите на книгата е да събуди интереса на още по-широк кръг читатели с демонстрация на неподражаемото свойство на Гутенберговата книга да комбинира визуални ефекти и традиционен печат, да надгражда информационните си пластове с допълнена реалност, да се самообогатява като медианосител.

II. **Преосмислени и изградени чрез нов, комуникационно ориентиран, медийно рецептивен подход са принципите на писането и публикуването** („*Цитирането: Стандарт и*

стил“, „Наука със стил: Писане на дипломен проект“, „Анатомия на изданията: Медийно рецептивно форматиране на книги“, „Книга за царя по ръба на правилата“, „Тревожни разпади в системата на книгата“, „Лесни за четене“ издания: Четене с възражения“, „Комфортната книга и щастливият читател – занемарените обстоятелства“, „Академичен стил на цитирането“, „Нещастният читател не прощава: Българската книга е дискомфортна и се прави в нехигиенична среда“, „Как се изследва обратната връзка с книга“, „Информационно осигуряване на научния проект“, „Ерзац науката“, „Книга – вдъхновител за благонадеждно есеистично авторство“). Публикациите в този аспект са ангажирани с повишаване на информационната („Информационна култура: Името на четенето“, „Търсещият човек: Репутацията на библиографската култура“, „Издателят като читател“, „Какво чете издателят“, „Информационната култура като фактор на писмената цивилизация“), научноизследователската и публикационната култура на автори, млади учени, редактори т.н.

Основните изследвания в тази област са три – „Наука със стил: Писане на дипломен проект“ (2013), „Цитирането: Стандарт и стил“ (2013) и научният проект „Анатомия на изданията: Медийно рецептивно форматиране на книги“ (2013).

Книгата **„Наука със стил. Писане на дипломен проект“** запълва съществена празнина в трудовете върху научноизследователската компетентност в академична среда. Предлагам методология, която да равнопостави българското научно писане на световното чрез прецизност в областта на стандартите за научно писане и четене, за позоваване и цитиране. Разработен е алгоритъм на проектирането на научно изследване, който следва най-новите методики за писане на бакалавърски, магистърски и докторски тези в страни като Великобритания, Германия, Франция, САЩ, Полша, Русия. Дадени са приложения с формуляри, макети и образци, които да формализират още по-подробно най-важните стъпки в процеса на изследването, писането, редактирането, рецензирането и презентацията. Всичко това е предпоставка за разпространение на необходимата култура на научно писане и за форматиране на разпознаваем на световно ниво писмен продукт. Препоръчвам придържане към стандартите на Република България. Макар тяхното спазване съгласно българския Закон за стандартизацията (от 1999 г.) да е „доброволно“, изразявам твърдото убеждение, че съблюдаването им и разпознаването им в конкретната българска публикация винаги ще е водещ критерий за висока академична квалификация и гаранция за добра конвертируемост на писмения труд в международна научноизследователска среда.

Книгата **„Цитирането: Стандарт и стил“** е първото в България издание на тази тема с научно-методична насоченост. Публикувана е с идеята да подпомогне повишаването на културата на цитирането и спазването на нормите на рационалното цитиране в научните изследвания. Целта на изложението е да синтезира и аргументира дейността „цитиране“ и като стандарт, и като авторски стил, и като метанаучна дейност по управление на метаданните на публикациите и мениджмънт на позоваванията. Изходна точка в изложението е обективната ситуация в България по отношение на стандартите за публикационната дейност и в частност – овладяването на комуникационната практика на цитиране в научните публикации, в учебните и академични текстове. Причината за публикуването на книгата „Цитирането. Стандарт и стил“ едва сега е окончателното попълване на всички необходими български стандарти за методично осигуряване на научната, изследователската и издателската дейност. Последният е в сила от 18 януари 2012 г. (БДС ISO 690:2011. Информация и документация. Ръководство за библиографски позовавания и цитиране на информационни ресурси). Изданието изследва седем съдържателни аспекта на културата на цитиране и предлага авторски методични материали, дадени в приложение към книгата.

Научният проект **„Анатомия на изданията: Медийно рецептивно форматиране на книги“** (2012, в съавт.)¹ е опит да се синхронизират световните издателски норми и стандарти с тенденциите в реновирането на изданията съобразно променящите се медийнотехнологични и рецептивни обстоятелства. Променените рецептивни навици на читателите повишават изискванията симетрично и към печатните, и към електронните издания, към тяхната четивност

---

¹ Проект по Фонд „Научни изследвания“ при СУ с Договор за научни изследвания №102/9.05.2012 г. Ръководител на научния колектив с докторанти (труд 6.4).

и „потребителски интерфейс“. Но до момента липсва изследване, което да дефинира, анализира и отрази в цялост научната философия и визия за „качественото издание“ в оптиката на читателя. Научният проект има за цел да изведе формула за успешни рецептивно ориентирани и ергономични издания с адекватен на читателската психология и психосоматика интериор и екстериор. Методологична основа е подходът на медийната рецепция. Книгата като вид издание е поставена в интердисциплинарното сечение между книгознанието и медиазнанието. Резултатът от изследването е авторски макет на медийно рецептивен екстериор и интериор на книгата. Изработен е терминологичен речник с около 650 ключови понятия, като позоваването е приоритетно върху БДС.

Приноси за изследването на обекта **„качествена книга“** и за систематизирането на изискванията към културата на публикуване са медийнорецептивните анализи по темата **„негативно посредничество в книгата“** („Книга за царя по ръба на правилата“, „Тревожни разпади в системата на книгата“, „Лесни за четене“ издания: четене с възражения“, „Комфортната книга и щастливият читател – занемарените обстоятелства“, „Академичен стил на цитирането“, „Нещастният читател не прощава: българската книга е дискомфортна и се прави в нехигиенична среда“, „Анатомия на изданията: медийно рецептивно форматиране на книги“). В тези публикации е извършен и критичен анализ на лоши практики във форматирането на книги, на неуспешни, несъобразени рецептивно, „недружелюбни“ и неергономични издания. Основният извод е, че физическата страна на издадената книга говори за наличието или отсъствието на съзнание за книгата като медия у издателя.

III. Приноси за методологията на книгата, за приложните аспекти на книгознанието и читателознанието, както и за академичното обучение по професиите на книгата, са две учебно-методични издания (трудове 2.16 и 2.17).

Книгата **„Книги и четене в аудиовизуална трансмедийност: Филмова база данни за емпиричното книгознание“** (2013)¹ съдържа уникална комплексна база данни на филми и екранизации с мотива за книгата, четенето, читателя, писателя, издателя, книжарницата и библиотеката. Научният проблем пред това издание е изследователският и научноприложният потенциал на филмовата рецепция на книгата и четенето и възможностите на филмите като неизследвано рефлексивно поле на книгата като медия – ландшафтът на „аудиовизуалния прочит“. Тезата, която се защитава тук, е, че символната и метафоричната употреба на мотива за книгата, четенето, издателството, книжарницата или библиотеката в киното и останалите аудиовизуални изкуства продължава да резонира с темите за знанието и силата на ума и че образът на книгата бележи градиращо присъствие в успешните филми от края на ХХ и началото на ХХI век. Приносът на изданието е в следните аспекти: създаване на ново изследователско поле за книгата и четенето в парадигмата на трансмедийността и в частност в аудиовизуалната култура; поставяне на интердисциплинарни основи на научното преосмисляне на отношенията „книга – филм“, „писмено – аудиовизуално съдържание“; осигуряване на емпирична територия за взаимодействие на книгознанието с новите методи като аудиовизуалната антропология, визуалната социология и др.; повишаване на информираността за интерпретациите на мотивите за книгата, четенето, читателя, издателя, книжаря, библиотеката и библиотекаря в световното филмопроизводство; аргументиране на екранизацията като пълноценен обект на книгознанието. Анотираната и илюстрирана филмография търси приложимост в обучението по различни аспекти на книгознанието и медиазнанието; очаква се да осигури ново идейно поле за креативни инициативи за насърчаване на интереса към книгите и четенето – национални кампании, школи, конкурси, учебни проекти, нови учебни дисциплини.

„Книги на въображението: Методика за учебни проекти „Моята книга мечта“ и „Алтернативни тела на книгата“ (2013) е учебно издание за нуждите на обучението във ФЖМК на Софийския университет. Този своеобразен учебен експеримент по проектиране на „Книгата мечта“ и „Алтернативни тела на книгата“ е методологично осмислен с убедеността, че както всяка наука, така и науката за книгата трябва да развива прогностичното мислене. Поради творческия характер на учебните задачи, методиката препоръчва проектна дейност чрез

¹ Проект по Фонд „Научни изследвания“ при СУ с Договор за научни изследвания №168/8.05.2013 г.

методите, базирани на въображението. С този подход се прави заявка за принос към взаимодействието на книгознанието с методите на визуалната антропология, визуалната социология и архитектурната антропология, според която въздействието, което оказва изкуствената жизнена среда (напр. книга аляя, книга спалня, книго-сгради, книго-мебели) върху човешката психика и поведението на хората е много силно. Интерпретациите се реализират в теоретичния ракурс на книгата като медия – като визуализация на сцеплението на читателя с книгата (интимният акт на четенето) или като субективен образ на идеалното четене (среда и канал за възприемане на текст). Приноси при интерпретацията на книгата като обект са насоките да се създават нейни асоциации, метафори и форми в стила на книга-афоризъм. Приносът на изданието е в приложението на методите на визуалното и пространственото мислене към прогностиката в книгознанието.

IV. **Приноси в сферата на читателознанието – в изследванията на медийната рецепция на книгата и писмените комуникации, на четенето и читателите** (книгите „Информационна култура: Името на четенето“, „Наука със стил: Писане на дипломен проект“, „Книги и четене в аудиовизуална трансмедийност: Филмова база данни за емпиричното книгознание“, студиите и статиите „Култура на компютърната страница и девиации при компютърно-екранното четене“, „Как компютърът реабилитира културата на четенето“, „How the Computer Vindicates the Culture of Reading“, „Интелектуалната деградация и аудиовизията“, „PC и култура на четене“, „Четене“, „Книги и четене в авангарда и в тила на политиците“, „Знание и четене – култът на евреите“, „The way computers rehabilitate the culture of reading“, „Четем. Другото не е живот: Четяща България“ в Софийския университет“, „Лесни за четене“ издания: четене с възражения“, „Нещастният читател не прощава: българската книга е дискомфортна и се прави в нехигиенична среда“, „Капризите на младото поколение читатели“, „Млади“ vs „стари“ читатели“, „Self-made читателят срещу топ-листите“, „Издателят като читател“, „Младото четене срещу библиотеката“, „Да четеш с уши: Радиото като фактор в трансформациите на четенето“, „Библиотеката – неактуално място за четене“, „Читателят помни и омразните книги“, „Библиотеката – неактуално място за четене“, „Какво чете издателят“, „Културните практики „четене“ и „гледане“: методика на паралелната авторефлексия“, „Награди за читателя – тактика в медийните войни за печелене на вниманието“, „Easy-културата: как опростяването усложни кризата между поколенията читатели“, „Ренесанс на интериора в стил „читател“, „Връзката издатели – читатели: издателски модел за благодарни читатели“, „Die Paradoxien im heutigen Leseverhalten an Beispielen aus Bulgarien“, „Аудиокниги и аудиочетене: между ползата и риска“, „Неврофизиологични основи на четенето“, „Социологическите проучвания на читателската активност и съдържателната читателска култура: дефицити и дисфункции“, „Читател в мозъка“, „Парадоксите в поведението на съвременния читател: примери от България“, „Неуловимият читателски избор: библиопсихологична симетрия между книгата и читателя“, „Читателят – приоритетна позиция пред автора“, „Фактори „убийци“ на четенето“, научният проект „Анатомия на изданията: Медийно рецептивно форматиране на книги“).

Допълнена е цялостната концепция за **медийно рецептивния модел на четенето** (труд 2.12). Този модел е формулиран като продължение на първото ми комплексно изследване върху четенето („Четенето – антиманипулативен филтър“, 2000) и първото издание на монографията „Информационна култура: Името на четенето“ (2001). Второто преработено и допълнено издание на „**Информационна култура: Името на четенето**“ от 2009 г. е разширено със 132 страници (параграфи 2.4., 3.2., 5.1., 5.2., 5.3., 5.4. и Заключение), в които се добавят нови резултати от проучванията върху дисплейното четене и четенето на електронна книга и нови доказателства за четенето на книги като елитарна, меритократична културна практика.

Приноси за социологическата и социалнопсихологическата теорията на четенето са студиите „**Парадоксите в поведението на съвременния читател: примери от България**“ (2011), „**Социологическите проучвания на читателската активност и съдържателната читателска култура: Дефицити и дисфункции**“ (2012), „**Неуловимият читателски избор: Библиопсихологична симетрия между книгата и читателя**“ (2013). В редица публикации периодично са изследвани и обобщавани промените в поведението на читателите („*Капризите на младото поколение читатели*“; „*Self-made читателят срещу топ-листите*“; „*Млади*“ vs

„стари“ читатели“; „Младото“ четене срещу библиотеката“; „Библиотеката – неактуално място за четене“; „Easy-културата: как опростяването усложни кризата между поколенията читатели“; „Награди за читателя – тактика в медийните войни за печелене на вниманието“; „Връзката издатели – читатели: издателски модел за благодарни читатели“). Тезата на изследването **„Парадоксите в поведението на съвременния читател: примери от България“** е, че промените в поведението на съвременният читател, в българското му проявление, могат да се обяснят с верига от 11 парадокси: 1) ненастъпващото „пенсиониране“ на книгата; 2) асиметрия между обществено мнение и лично мнение; 3) „скок“ във времето; 4) висок читателски рейтинг преследват не силно развитите държави, а онези с висока неграмотност; 5) натурализиране на читателското поведение; 6) недоверчивост към „машинките“ и напредък „по рачешки“; 7) предимството на бавните през бързите в условията на тотална дигитализация; 8) синдром „мога, но няма да чета“ или „вирусна библиофобия“; 9) синкретично и еkleктично читателско поведение на фона на виртуозни онлайн умения; 10) култура на конвенционалното четене, а субкултура на високотехнологичното четене; 11) нерелевантни на дигиталния век представи за „четене“ и „книга“. Научното допускане, че наблюдаваните явления обективно погледнато не са парадокси, а закономерни характеристики на променящо се с технологичната конюнктура читателско поведение, но дисфункциите в социологическата картина на четенето ги правят необясними и логично парадоксални. Представени са резултати от емпирично проучване на тема „Чете ли моята микрогрупа“ (2008-2010 г.) с общо 1080 респонденти. Предложението е да се предефинира и операционализира антропоморфното (и човекоцентричното) четене, екологичното читателско поведение, ориентирано към хибридно технологично бъдеще. За тази цел са формулирани осем идеи и решения: 1) ангажиране на родителската институция или редуциране на пасивността ѝ спрямо формирането на първична читателска култура; 2) преמודелиране на педагогическата методика по предмета „четене“ с въвеждане на обща медийна грамотност и култура на нелитературно четене още в началното образование; 3) преосмисляне и коригиране на „литературоцентризма“ и реабилитиране на нелитературното четене в образователната система; 4) развиване на видеокултурата и аудио-визуалната грамотност; 5) разиграване на местата на книгата във физическата среда чрез театрализиране на книгата, екстравагантни спектакли с книгата като тяло, книго-арт и пърформанси на четенето; 6) ангажиране на библиотеките във всеки етап от развиването на читателската култура на младите хора; 7) акцентирание върху производството на книги с оглед на хигиената на четенето; 8) въздържане от техниката като своеобразна медийна хигиена и медийна диета. Основната цел на студията **„Социологическите проучвания на читателската активност и съдържателната читателска култура: Дефицити и дисфункции“** е да се обори тезата, че четенето може да се изследва с количествени социологически методи. Причините за това са следните: 1) Емпиричните (анкетните) проучвания като обективни научни методи не са в състояние да разкрият и обяснят спецификата на четенето като умствена практика, при което не всеки индивид има едно и също понятие в съзнанието си за процеса „четене“; 2) Социалните аспекти на потреблението – покупката, споделянето и притежаването на книги все още не са четене; 3) Повечето от социологическите проучвания върху медийното потребление се концентрират върху четенето в свободното време, а не изобщо; 4) Читателят не е социална категория, нито професия, нито „социална роля“ - читателят е неповторим субект, автономен и индивидуален реципиент; 5) Четенето не е масово поведение – иманентното четене е самотна, интимна, асоциална дейност; 6) Четенето не е „потребление“ – четенето е „вътрешна“ дейност, невидима и следователно ненаблюдаема и неизмерима, т.е. емпиричната проверка чрез обективни научни методи не е способна да разкрие и обясни спецификата и практиката на четенето; 7) Според библиопсихологията съдържанието на една книга не е физическа, а психическа категория – колкото са читателите на дадена книга, толкова са и нейните съдържания; всяка амбиция за мащабно оценяване, за поставяне на книгите и отношението към тях пред някаква върховна санкционираща инстанция е ирационална и неефективна; не съществува компетентност, която да „окачествява“ посланието към друг на дадена книга. Аргументира се научно коректен подход спрямо изучаване на четенето с приоритет на инструментариума на психологията или медийната психология, тъй като читателят е първо психологическа категория. В изследванията върху динамиката на читателската ситуация трябва да се дава превес на психологичния модел на

четенето и едва след това да се интересуваме от т. нар. социални модели на четене, при които се обръща внимание предимно на читателските общности и които са подходящи повече за исторически и социологични анализи.

Конкретни приноси в научното знание за четенето съдържа учебно-методичното издание **„Книги и четене в аудиовизуална трансмедийност“** (2013). В студията **„Културните практики „четене“ и „гледане“: Методика на паралелната авторефлексия“** (2009) е публикувана уникална авторска методика за съпоставителен анализ между рецепцията на книга и нейната екранизация, наречена методика за медиарецептивно авторефлексивно (автопроециращо) изследване. Основните методи са самонаблюдение и самоанализ. Перцепцията и рецепцията на конкретно литературно произведение (книга) и екранизацията му се анализират на два етапа – на ниво алгоритъм на комуникацията в четири фази (възприемане, разбиране, осмисляне и интерпретиране) и на ниво основни когнитивни процеси (усещания, възприятия, памет, мислене, въображение, емоционално въздействие, внимание). В монографията **„Наука със стил“** са формулирани принципи на научното четене или четенето за научни цели. В статията **„Как компютърът реабилитира културата на четенето“** (2002) е установен механизмът на цикличността в активирането и спада в социалното разпространение на четенето в зависимост от господстващия медиен контекст. В студията **„Култура на компютърната страница и девиации при компютърно-екранното четене“** (2002) са разкрити и обяснени рисковете и негативите на четенето от екран.

Принос към теорията на рецепцията на книгата са студии и статии, обясняващи и обобщаващи неврофизиологията и психофизиологията на четенето. **„Неврофизиологични основи на четенето“** е такова изследване от гледна точка на медийната рецепция. Целта на студията е да открие аргументи в полза на твърдението, че познаването на неврофизиологичните основи на четенето предопределя успеха в медийните стратегии, в технологиите на писането и в издателската дейност като цяло. Търсят се доказателства за обяснението на четенето като най-комплексната мозъчна дейност, тъй като се оказва, че само то успява да активира и развива и двете хемисфери на мозъка. Най-новата теза за холистичното функциониране на мозъка допълва отдавна известната концепция за т.нар. специализация на мозъчните полукълба в информационните процеси, съгласно която лявото и дясното полукълбо извършват противоположни интелектуални и познавателни операции, но окончателният мисловен продукт е плод на колективната дейност и на двете хемисфери. Четенето в този смисъл се екстраполира в концепцията за „парциалното доминиране на полукълбата“. Отчетен е и нарастващия научен интерес към тезата за половата диференциация на човешкия мозък, според която т.нар. „мъжки“ и „женски“ мозък предопределят наличието на два типа четене – „мъжко“ и „женско“ четене. Изводът от анализа е, че четенето е най-всеобхватният психофизиологичен процес в човешкия мозък и най-комплексната човешка дейност, която може да обясни най-пълно функционирането на мозъка при бъдещите изследвания. Тезата, че същинското познание за четенето и читателя започва от опознаване на връзката „четене – мозък“, продължава в статията **„Читател в мозъка“**. В този контекст се оспорва тревогата от резултатите на международното проучване на четенето PISA 2009, огласено през декември 2010 г. Повод за статията е внимателният анализ на доклада, според който 41% от българските 15-16 годишни ученици все още са под критичния минимум от качествени читателски умения. Изводът е, че нито четенето е редуцираща се културна практика, нито читателите са все по-некачествени. Проблемите в България се коренят в неангажираната родителската институция, в пасивността ѝ спрямо формирането на първична читателска култура у децата. А решението на проблема е в повишаването на грамотността на родителя като „създател на читател“. Предлага се разгръщане на изследванията върху пренаталното четене.

V. **Три от книгите са приноси за областта на академичната персонална библиография като частна област на книгознанието** (трудове 2.9, 2.10, 2.11). Методологичната теза, с която се работи при тях, е публикувана в две отделни статии – **„Търсещият човек: репутацията на библиографската култура“** (труд 3.53) и **„Библиографията като медия“** (труд 3.58), в които е очертан нов профил на библиографията като книгата на кондензираното знание и като медиатор в комуникациите на лидерите в обществото на знанието. Посредством библиографския метод са изградени систематизирани

модели на авторското наследство на трима преподаватели от Софийския университет – проф. Веселин Димитров (2004), проф. Андрей Пантев (2004, второ ел. издание от 2004) и чл.-кор. проф. Марко Семов (2004, второ ел. издание от 2006). Трите издания спазват и усъвършенстват зададения библиографски модел от предходните ми две книги библиографии – за Марко Вачков (1996) и за доц. Любен Атанасов (2001). В резултат на този подход днес разполагаме с пълни информационни бази за бъдещи исторически, културологични, социологични, литературоведски и библиотековедски изследователски проекти и за задължителните за тях библиометрични анализи. В процес на подготовка е ново допълнено издание на библиографията за чл.-кор. проф. Марко Семов.

Б. АНОТИРАНА БИБЛИОГРАФИЯ В ЖАНРОВО-ХРОНОЛОГИЧЕН РЕД

* Поредните номера съответстват на номерата в пълния библиографски списък, подаден за участие в конкурса.

КНИГИ

Монографии

2.12. Цветкова, Милена. Информационна култура: Името на четенето. Рец. Георги Лозанов; Ред. Силвия Вълкова. – 2. доп. изд. [1. изд. 2001. – 224 с.]. – София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2009. – 356 с. ISBN 978-954-07-2560-4

Второто преработено и допълнено издание на монографията е разширено със 132 страници (параграфи 2.4. Спираловидното завръщане, 3.2. Информационен дисбаланс, 5.1. „Назад към“ – енигмата на културната реинкарнация, 5.2. Отново културен елит – меритокрация, 5.3. Отново елитарна микросреда – „старомодна“ и офлайн, 5.4. Елитарна културна практика без алтернатива и Заключение). В тях се добавят нови резултати от проучванията върху дисплейното четене и четенето на електронна книга и нови доказателства за четенето на книги като елитарна (меритократична) културна практика. Очертан е моделът на екранното четене – оптичното, различно от семантичното усвояване на писмен текст. Анализът на е-четенето показва, че негативите върху човешката кондиция и психика са повече от очевидни. Акцентирайки върху проблема за рецепцията, изследването имаше амбицията да покаже, че не е коректно да се предпоставя научен проблем с негативен въпрос от типа: Кое ще бъде елиминирано в дигитална среда – текстът или тялото на книгата? Защитеното убеждение е, че не е възможно да има елиминация – победени и победители в медиаеволюцията няма, по-скоро се множат доказателствата, че дигиталната книга вече търси своето несвоевременно изоставено тяло. Доказана е перспективността на „паралелното“ читателското поведение или конструктивността на би-модалното четене. За целите на фундаменталната информационна култура е необходима комбинация между традиционни и нови текстове: мултимедийният ансамбъл трябва да е полузавършен продукт, който да освободи читателя и неговите сътворчески способности, да му позволи да се формира и представи наистина индивидуално. В контекста на социологическите дискусии върху „информационното общество“ е направен опит да се проектира и конкретизира идеята за „обществото на знанието“ като „четящо общество“. Развити са нови изследователски проблеми – за мястото и статуса на мислещия, образования се и четящия субект в ситуация на глобални социални трансформации, за най-адекватния образователен център за т.нар. „когнитариат“ или „елит на знанието“ – библиотеката като мултимедиятека или просто колекцията от книги и всички нейни версии, клонинги, екстензии и технологични модификации.

2.13. Цветкова, Милена. Книгата като медия. Науч. консултант Александър Омарчевски; Рец. Христо Кафтанджиев, Орлин Спасов. – София: Enthusiast Libris, 2012. – 600 с. ISBN 978-954-2958-68-0

Уебсайт на книгата с допълнено съдържание:

Книгата като медия. 19.12.2012. <http://book-as-media.enthusiast.bg>

Видеотрейлър на книгата (субтитри на английски език):

Book Trailer – Книгата като медия / The Book as Media

YouTube, 12.12.2012. <http://www.youtube.com/watch?v=Wff5nU9FONc>

Сценарист: Милена Цветкова. Видео 2:18 мин.

Книгата е спечелила национален конкурс „Научни монографии, тематични сборници, справочници, енциклопедии и българска научна периодика“ на Фонд „Научни изследвания“ при Министерство на образованието, младежта и науката от 2011 г. Публикувана е по проект НИМ01 108 с период на изпълнение 15.12.2011–15.08.2012 г.

Медийната природа на книгата е нов научен ракурс, плод на интердисциплинарно преосмисляне на общонаучния обект „книга“ през призмата на фундаментални и частни науки – науката за комуникациите, медиазнанието, книгознанието, библиологията, информационната наука, семиологията, културологията, антропологията и на частните дисциплини – медийната археология, медийната рецепция, медийната психология и библиопсихологията. Целта на изследването е изграждане на комплексно знание за научната категория „книга“ в контекста на медийната теория и теориите на масовата комуникация с оглед на позиционирането и функционирането ѝ в медийната система.

Тезата на изследването е, че книгата е първата изобретена медия в човешката история и е неотменен центроположен фактор в историята, настоящето и бъдещето на всяка цивилизация. Книгата стои в самата основа на медийната пирамида и понеже в нея е програмиран моделът на масовите комуникации всеки по-късен медийен формат е вторичен спрямо нея – само диверсифицира и усъвършенства иманетните ѝ характеристики. По тази логика книгата като най-старата медия винаги ще присъства в спектъра на новите медии.

Изследването е реализирано чрез медиологичния подход – с научния инструментариум на комуникационната наука, по-конкретно – на общата теория на комуникациите и на медиологията. Основният методологичен принцип в новата теория е, че книгата е двусъставна общонаучна (и медийна) категория – единство на съдържание и форма. Монографията е композирана в три дяла по принципа на субординацията: първи дял – теория (понятиен апарат и закономерности), история и методология на книгата като медийна категория – единство на съдържание и форма (главите 1-8); веднага след това тези два компонента на „книгата като медия“ са разгърнати поотделно: втори дял – книгата като медийно съдържание/текст/душа (главите 9-11) и трети дял – книгата като медийна форма/носител/тяло (главите 12-17 до края). Обединяваща тези два дяла е непрекъснатата проверка (апробиране) по комуникационната формула за „медия“ = медийно съдържание + медийен код + медийен носител. В целия труд се следва методологичния постулат: книга е само оня обект, който притежава характеристиките на комуникационно триединство или отговаря на трите условия за медията „книга“: медийно съдържание (текст, информация, разказ), медийен код (знакова система, език) и конструкция върху траен медийен носител (комуникационен канал, медийно тяло или медийен формат).

Тематичният обхват на монографията е представен в 17 глави:

1. Какво е „книга“? – гледните точки на библиологията и медиологията
2. Етимология на книгата като медия
3. Генеалогия на книгата
4. Еволюция на книгата
5. Археология на книгата
6. Пост-гутенберговата книга
7. Медиаторика на книгата – посредниците в жизнения цикъл на книгата
8. Обратна връзка с книгата
9. Медиясъдържанието: книгата като текст (информация)
10. Книгата – средство за манипулация
11. Опасната книга
12. Медиаформата: книгата като тяло (носител)
13. Прагматика на книжното тяло – книгата като вещ, книгата като предмет, книгата като символ и метафора
14. Пост-книжното тяло – не-книги и анти-книги
15. Патология на книжното тяло
16. Хартията – надеждното медийно тяло
17. Анастатика на книгата – хипотези за бъдещето на книгата като медия

Едноименният уебсайт „Книгата като медия“ (на адрес <http://book-as-media.enthusiast.bg>) разгръща печатната книга в своеобразен кросмедийен формат с разширено съдържание. Онлайн

публикуваното, допълващо печатното издание, е предимно справочният апарат: резюме на книгата; подбрани цитати от книгата; биографична справка за автора; пълната библиография към монографията – в печатното издание са изнесени само 225 основни източника, а в уеб сайта е публикувана пълната библиография от 791 цитирани и използвани източника; четири показалци или индекси – на личните имена (590 броя), на заглавията на анализирани произведения (620 броя), предметен (2020 ключови думи) и географски (165 обекта). Дефакто с информацията от уебсайта печатната книга от 600 страници се разширява с още около 100 страници текст.

Научно-методични книги

2.14. Цветкова, Милена. Цитирането: Стандарт и стил. Предг. Андреана Ефтимова; Науч. ред. Веселина Вълканова; Науч. рец. Иванка Мавродиева. – София: Библиоскоп, 2013. – 306 с. ISBN 978-954-8586-19-1

Предговор: Ефтимова, Андреана. Номо Citans: Предговор. // Цветкова, Милена. Цитирането: Стандарт и стил. София: Библиоскоп, 2013, с. 7-8.

Целта на изданието е да синтезира и аргументира дейността „цитиране“ и като стандарт, и като авторски стил, и като метанаучна дейност по управление на метаданните на публикациите и мениджмънт на позоваванията. Изходна точка в изложението е обективната ситуация в България по отношение на стандартите за публикационната дейност и в частност – овладяването на комуникационната практика на цитиране в научните публикации, в учебните и академични текстове. Причината за публикуването на книгата „Цитирането. Стандарт и стил“ едва сега е окончателното попълване на всички необходими български стандарти за методично осигуряване на научната, изследователската и издателската дейност. Последният е в сила от 18 януари 2012 г. (БДС ISO 690:2011. Информация и документация. Ръководство за библиографски позовавания и цитиране на информационни ресурси).

Книгата е ангажирана със следните съдържателни аспекти на културата на цитиране:

1. Актуалност на темата за цитирането в условията на интернет комуникациите;
2. Нормативната база и стандартите за цитирането
3. Функции на цитирането
4. Аномалии в практиката на цитирането
5. Дисциплина и етика в цитирането;
6. Цитирането като „огласена обратна връзка“
7. Плагиатството като „премълчана обратна връзка“
8. Научна грамотност в цитирането;
9. Форматиране на цитирането според световните стандарти
10. Академичните стилове на цитиране MLA, APA, Turabian, Chicago и CBE/CSE
11. Световните системи за цитиране в научни текстове – Harvard и Vancouver

В приложение към книгата е предложен тест за самопроверка и самоконтрол на всеки читател. Заглавието му „Нагласа за цитиране / Склонност към плагиатство“ е показателно за фината граница между коректността и некоректността, между правилата и грешките в използването на чуждо авторско произведение.

2.15. Цветкова, Милена. Наука със стил: Писане на дипломен проект. Рец. Петранка Филева, [с предг.] Иванка Мавродиева; Науч. ред. Мария Нейкова. – София: Enthusiast Libris, 2013. – 484 с. ISBN 978-619-164-036-2

Предговор: Мавродиева, Иванка. Научна компетентност и персонален стил в академичните комуникации: Предговор. // Цветкова, Милена. Наука със стил: Писане на дипломен проект. София: Enthusiast Libris, 2013, с. 11-15.

Разработен е алгоритъм на проектирането на научно изследване, който следва най-новите методики за писане на бакалавърски, магистърски и докторски тези в страни като Великобритания, Германия, Франция, САЩ, Полша, Русия. Книгата предлага помощ за особено

трудните за младите изследователи етапи, когато трябва да подготвят концепция и структура на дипломния си проект, да представят убедително своята методология – обект и предмет на изследването, научен проблем и работна хипотеза, цел и задачи, ограничения в обхвата на изследването, методика, понятиен апарат и т.н. Конкретният ангажимент на изданието е да създаде необходимите обстоятелства за младите изследователи и автори в усилията си да разбират по-добре: основните понятия и категории в областта на науката; класификацията на науките; основните методи за информационно осигуряване на научното изследване; особеностите на академичните стилове за цитиране и на научната етика; особеностите на оформянето на научния апарат на авторския текст; спецификата и критериите при оценяването и защитата на дипломен (а в последствие и дисертационен) труд; спецификата на публикуването на дипломен или дисертационен труд (преформатирането му в книга). Очертани са всички необходими стъпки, за да се стигне бързо и навреме до така желаните от научните ръководители ритъм на работа. Дадени са приложения с формуляри, макети и образци, които да формализират още по-подробно най-важните стъпки в процеса на изследването, писането, редактирането, рецензирането и презентацията. Препоръчва се придържане към стандартите на Република България. Макар тяхното спазване съгласно българския Закон за стандартизацията (от 1999 г.) да е „доброволно“, изразявам твърдото убеждение, че съблюдаването им и разпознаването им в конкретната българска публикация винаги ще е водещ критерий за висока академична квалификация и гаранция за добра конвертируемост на писмения труд в международна научноизследователска среда.

Съдържанието на книгата цели да покрие научноизследователската работа във всичките ѝ фази:

1. Алгоритъм на дипломния проект
2. Наука, псевдонаука и лъженаука
3. Четене за научни цели
4. Информационно осигуряване на научното изследване
5. Структура и оформяне на научен текст
6. Цитиране на източниците
7. Научна добросъвестност и авторска етика
8. Рецензията
9. Защита на дипломния проект
10. Първа публикация на младия учен.

Всичко това е предпоставка за разпространение на необходимата култура на научно писане и за форматиране на разпознаваем на световно ниво писмен продукт.

2.18.* Цветкова, Милена и др. Анатомия на изданията: Медийно рецептивно форматиране на книги. – София: Enthusiast Libris, 2013. ISBN 978-619-164-031-7 (електронно издание), ISBN 978-619-164-030-0 (мека корица). В съавт. с Ваня Стоянова, Виктория Бисерова, Полина Стоянова. (под печат)

Книгата се реализира чрез проект по Фонд „Научни изследвания“ при СУ с Договор за научни изследвания №102/9.05.2012 г. Доц. д-р М. Цветкова е ръководител на научния колектив с докторанти (виж труд **6.4**).

Учебно-методични книги

2.16. Цветкова, Милена. Книги и четене в аудиовизуална трансмедийност: Филмова база данни за емпиричното книгознание. Ред. Георги Чобанов. – Варна: LiterNet, 2013. – 222 с. ISBN 978-954-304-397-2.

Книгата се реализира чрез проект по Фонд „Научни изследвания“ при СУ с Договор за

---

* Тази книга не участва в конкурса, тъй като към датата на подаване на документите все още е под печат. Научното изследване участва в конкурса под номер **6.4**.

научни изследвания №168/8.05.2013 г. Доц. д-р Милена Цветкова е ръководител на научен екип със студент от специалността „Книгоиздаване“.

Научният проблем пред това издание са изследователският и научноприложният потенциал на филмовата рецепция на книгата и четенето и опциите на филмите като неизследвано рефлексивно поле на книгата като медия – ландшафтът на „аудиовизуалния прочит“. Очертана е зоната на проблематичността – книгоиздателите не познават добре пазара на филмите, филмовите продуценти не познават пазара на книгата, а в същото време младото поколение еманципира отношението си към филмите и книгите – усвоява ги чрез всички медийни платформи; прави връзката между тях; критикува, споделя, насърчава, има перманентни очаквания. Тезата, която се защитава е, че символната и метафоричната употреба на книгата, четенето или библиотеката в киното и останалите аудиовизуални изкуства продължава да резонира с темите за знанието и силата и че образът на книгата бележи градиращо присъствие в успешните филми от края на XX и началото на XXI век. Това присъствие на мотивите за книгата и четенето в сюжета на новите филми би трябвало да стимулира интердисциплинарните изследвания и научния интерес към тях. Потенциалът на аудиовизуалните произведения (филмите) за емпиричното книгознание е аргументиран чрез дефиницията за трансмедия като нова форма на публикуване в режим „едно съдържание за различни платформи“. Целта на проекта е да създаде дуална (наука и практика) онлайн платформа за достъп до база данни с филмови произведения, в чиито сюжет присъстват образите на книгата, четенето, читателя, библиотеката и библиотекаря, с което да повиши информираността за интерпретациите на мотивите за книгата и четенето в световното филмопроизводство. Научните задачи, които изпълнява проекта, са: 1) Изграждане на филмова база данни с нуждите на емпиричното книгознание и медиазнание; 2) Систематизация на тематична анотирана и илюстрирана филмография с: а) филми за архикнигата – древната книга, предхартиената книга, пред-гутенберговата книга, б) филми за опасни, вредни, забранени и цензурирани книги, в) филми с мотивите за еротика на книгата, еротика на четенето, книгата като тяло и тялото като книга, г) екранизации на художествени произведения „антиутопии“ (дистопии) и на самостоятелни филми, засягащи темите за нечетящия човек и манипулативното въздействие на телевизията, компютрите и други високотехнологични средства за общуване, д) екранизации на художествени произведения и самостоятелни филми по темата за футурология на книгата – с мотива за постхартиената книга, книгата холограма, нано книгата и др., е) екранизации на художествени произведения и самостоятелни филми с мотива за четящия човек; 3) Публикуване на резултатите от проекта в електронна версия на каталог с отворен достъп; 4) Публикуване на научни анализи и изводи от изследването върху аудиовизуалната трансмедийност на обектите „книга“ и „четене“. Очакваните резултати от изпълнението на научния проект са активиране на приносите в научното преосмисляне на отношенията „книга – филм“, „писмено – аудиовизуално съдържание“, „писмена – аудиовизуална култура“. Филмовата база данни за емпиричното книгознание ще осигурят ново идейно поле за креативни инициативи за насърчаване на интереса към книгите и четенето – национални кампании, конкурси, учебни проекти, нови учебни дисциплини. Научните резултати се очаква да намерят реализация в национални образователни и културни политики за творческите индустрии. Приложните резултати могат да получат реализация в иновативни проекти на медийната и издателската индустрия (продуциране на книги, филми, екранизации, компютърни игри и др.) и в частност – в PR и рекламния бизнес, в медийния дизайн и онлайн публикуването, в литературни, маркетингови и рекламни агенции, в книготърговията и т.н.

2.17. Цветкова, Милена. Книги на въображението: Методика за учебни проекти „Моята книга мечта“ и „Алтернативни тела на книгата“. Ред. Вида Делчева. – София: Фак. по журналистика и масова комуникация на СУ "Св. Климент Охридски", 2013. – 204 с. ISBN 978-954-8194-81-5

Учебно-проектният процес се придържа към научния постулат: обективно съществуват не „нови“ книги, а нови и непрекъснато променящи се рационализирани носители на книгата. Креативността следва да е концентрирана върху функционалната същност на *книгата като*

медия – върху произведението едновременно като обект на четене и като платформа за фиксиране, предаване, съхраняване и възприемане на информация. Методиката предразполага обучаващите се за четири посоки на мислене за книгата на бъдещето: а) като обект на изкуството („книга на художника“ (artist book), книга-обект (book art object), книгата като ready-made предмет и др.); б) като „бъдеще в ривърс“ и ретрофутуризм (преоткриване на ръкописните и на ръкотворните книги); в) като продукт на протеизъм и палингенеза (книгата е ембрионална и едновременно архаична по отношение на бъдещето – богат на многоканални дразнения информационен носител или полисензорен хипертекст); г) уникална визия и тяло за „утрешната книга“ (опции за визуална книга, пластично-изобразителна книга, безбуквена или анационална и космополитична книга; проекти за възкресяване на атракционите в книжното тяло). Поради творческия характер на учебните задачи, методиката препоръчва проектна дейност чрез методите, базирани на въображението (скрайбинг, съставяне на ескизи или скициране, макетиране, пластическо моделиране, виртуално презентирание). С този подход се прави заявка за принос към взаимодействието на книгознанието с методите на визуалната антропология, визуалната социология и архитектурната антропология, според която въздействието, което оказва изкуствената жизнена среда (напр. книга алея, книга спалня, книго-сгради, книго-мебели) върху човешката психика и поведението на хората е много силно. Приносът е именно в приложението на методите на визуалното и пространственото мислене към прогностиката в книгознанието. Приноси при интерпретацията на книгата като обект са и насоките да се създават нейни асоциации, метафори и форми в стила на книга-афоризъм. Интерпретациите задължително се реализират в теоретичния ракурс на книгата като медия – като визуализация на сцеплението на читателя с книгата (интимният акт на четенето) или като субективен образ на идеалното четене. Албумната част на изданието включва творческите концепции и проекти на студентите от специалността „Книгоиздаване“ и от магистърската програма „Креативна комуникация“ във Факултета по журналистика и масова комуникация към Софийския университет. Рекапитулацията обхваща шест фази на проектна дейност за шест години (2007-2013). Учебните проекти са апробирани и оценявани в три формата – проекти за студентски конкурс „Постгутенберговата книга“ (2007 и 2008 г.), извънаудиторни и курсови проекти на тема „Моята книга мечта“ (2010, 2011, 2013 г.) и курсови проекти на тема „Алтернативни тела на книгата“ (2013 г.) по академичните дисциплини „Книгата като медия“ и „Еротика на книгата“. Статистиката отчита общо 77 учебни проекта под авторството на 76 студенти (една студентка е участвала с два творчески проекта в двете издания на студентския конкурс „Постгутенберговата книга“). За пръв път проектите бяха показани публично през 2013 г. в специално организирана експозиция „Алтернативни тела на книгата“. Всеки учебен проект в рамките на тази колекция от творчески реализации може да се използва като повод за дискусии и дебати по редица въпроси: как би изглеждала и функционирала книгата утре; какви ще бъдат новите възможности за съхраняване, предаване, интерпретация и създаване на информацията; какви ще бъдат новите форми на организация на съдържанието (контента); какъв е шансът на визуалната книга, базирана на универсалния, интернационален език – визуалния, на фона на многогласието и многоезичието на културите (в унисон с популярните примери за книги-полилингва, безбуквени или „неми“ книги); какъв е шансът на пространствено-изобразителната книга като контрапункт на настоящия плосък двуизмерен носител – печатния лист или дисплея (като рефлексия на мечтаната от световноизвестния киноекспериментатор Сергей Айзенщайн сферична книга или книга-глобус) и т.н. Всеки продуцент и издател ще може да използва настоящото издание за креативни проекти и иновации. Изданието може да инициира нови посоки на изучаване и преосмисляне на тази ключова технология за вербализация и меморизация на знанието – феномена книга.

Библиография

2.9. Цветкова, Милена. Веселин Димитров: Библиография. Библиогр. ред. Мария Младенова. – София: Факултет по журналистика и масова комуникация на СУ Св. Климент Охридски, 2004. – 137 с. ISBN 954-8194-62-7

Биобиблиографията на проф. д-р Веселин Димитров е реализирана във връзка с 65-годишнината му. Изданието е първото самостоятелно, комплексно и аналитично представяне на научната и научно-приложната продукция на Веселин Димитров. Книгата е структурирана в пет раздела. В първия раздел е встъпителната статия на Симеон Василев, директор на Дирекция "Информация" в Българската национална телевизия. Следва хронологичната справка, озаглавена "Важни дати от биографията на проф. д-р Веселин Димитров". Вторият раздел отразява неговата персонална библиография, а в третия е библиографията на публикациите "за него". Четвъртият раздел представлява научно-помощен апарат, в който са изготвени пет показалци за информационно търсене (Именен показалец, Географски показалец, Предметен показалец, Индекс на печатните и електронните медии, Индекс на институциите и организациите). В края на изданието са поместени снимки и документи, които се публикуват за първи път. Биобиблиографският корпус обхваща различни по вид и жанр публикации, с които проф. Димитров доказва своето трайно присъствие и предизвиква съвременен резонанс в националния и международен документален - писмен и аудиовизуален фонд. Регистрирани са 366 библиографски единици, от които 209 негови авторски и 157 посветени или свързани с живота и дейността му. Хронологичните рамки на същинския библиографски масив покриват периода от 1965 г. до края на 2003 г. Материалът е систематизиран в две основни части: "Библиография на трудовете на проф. д-р Веселин Димитров" и "Публикации за живота и творчеството на проф. д-р Веселин Димитров". В първата част са диференцирани следните структурни области: Дисертационен труд; Книги; Студии и статии; Рецензии за книги; Интервюта в печатни медии; Преводи; Съставени и инициирани издания; Редактор и научен консултант на книги; Рецензент на издадени книги; Рецензент на дисертационни и хабилитационни трудове; Дискография (грамофонни плочи). Втората част – публикации за проф. д-р Веселин Димитров, е отражение на научната и журналистическата рецепция на личността и работата му. Обособени са две рубрики: "Статии, очерци, портрети, рецензии, снимки" и "Репортажи и съобщения". В биобиблиографията не са отразени непубликуваните, нетиражираните и недостъпните за потребителя материали: доклади, проекти, телевизионни и радиоинтервюта, радиокоментари, радиорепортажи, дипломни работи, на които проф. В. Димитров е бил научен ръководител, както и няколко филма и грамофонни плочи, неоткрити в процеса на изследване. По своя характер изданието "Веселин Димитров: Био-библиография" е научно-спомогателно и има за задача да подпомогне изследователската и учебната дейност по журналистика, по история, теория и методика на радиокомуникациите.

2.10. Цветкова, Милена. Андрей Пантев: Биобиблиография. Науч. консултант Румен Генов; Ред. Гриша Атанасов. – София: Факултет по журналистика и масова комуникация на СУ Св. Климент Охридски, 2004. – 243 с. ISBN 954-8194-64-3

* **Цветкова, Милена. Андрей Пантев: Биобиблиография.** – 2. електронно издание. – София, 2004. Available from: <http://vip.portal.bg/apantev/>.

Биобиблиографията на проф. дин Андрей Лазаров Пантев е изготвена по повод неговата 65-годишнина. Изданието е второто самостоятелно, комплексно и аналитично представяне на научната и публицистичната продукция на професор А. Пантев след публикуваната през 1996 г. библиография "Проф. д-р Андрей Пантев" от Тошка Борисова. Книгата е структурирана в пет раздела. В първия раздел са текстовете на колегите на професор А. Пантев – на Ричард Крамптън, почетен доктор на СУ "Св. Климент Охридски" и редовен професор в Oxford University, на Милчо Лалков, покойният вече професор по Балканска история в Софийския университет, починал на 11 юни 2000 г. и на доц. д-р Румен Генов, ръководител на катедрата по Нова обща история в Софийския университет. В тази част е и хронологичната справка, озаглавена "Дати и събития в биографията на проф. дин Андрей Лазаров Пантев". Тук могат да се проследят и по-важните му лекционни курсове в български и чуждестранни университети, участията му в международни форуми в областта на историческите изследвания, научноадминистративната, експертната и гражданскоадминистративната му дейност и по-важните му отличия и награди. Вторият раздел отразява персоналната му библиография, а в третия е библиографията на публикациите "за него". Четвъртият раздел представлява научнопомощен апарат, в който са

изготвени два показалеца за информационно търсене (Именен показалец и Индекс на печатните и електронните медии). Регистрирани са 1021 библиографски единици, от които 863 негови авторски и 157 посветени или свързани с научната, обществената и политическата му дейност. Материалът е систематизиран в две основни части: “Библиография на трудовете на проф.дин Андрей Пантев” и “Публикации за проф. д.и.н. Андрей Пантев”. В първата част са диференцирани следните структурни области: Дисертационни трудове за получаване на научните степени “доктор” (1967) и “доктор на историческите науки” (1984); Книги, разделени на научни монографии и научнопопулярни издания и учебници (1972 - 2003); Научноизследователски студии и статии (1964 - 2003); Предговори и послеслови към монографии и сборници; Рецензии за книги; Публикации (книги и статии) в чужбина, съответно в Англия, Германия, Гърция, Индия, Испания, Куба, Мексико, Полша, Русия, САЩ, Франция и Швеция; Доклади на международни научни форуми (1973 - 2003); Научнопопулярни и публицистични статии (1970 - 2004); Интервюта в печатни и електронни медии (1981 - 2004); Мнения и изказвания в медиите; Парламентарни изказвания от трибуната на 39-то Народно събрание (2001 - 2003) - всяко парламентарно изказване на народния представител Андрей Пантев е на разположение на гражданите в библиотеката на Парламента; Съставител на научни издания; Редактор на книги в областта на историята; Рецензент на издадени книги; Научен ръководител и рецензент на дисертационни трудове (1976 - 2003). Втората част на библиографския корпус – публикации за проф. д.и.н. Андрей Пантев, е отражение на научната и медийната рецепция на личността му, на научноизследователската му дейност и общественополитическите му ангажименти и прояви до 2004 г. В края на изданието е поместена справката “Заглавия на проф. д.и.н. Андрей Пантев в световните библиотеки”, която дава възможност за подробно и многоаспектно търсене във фондовете на по-големите библиотеки по света - в Русия, САЩ, Германия, Великобритания, Канада, Австралия, Италия, Франция, Австрия, Финландия, Швеция. Хронологичните рамки на същинския библиографски масив покриват периода от 1964 г. до март 2004 г. По своя характер изданието “Андрей Пантев: Био-библиография” е научнопомощно и има за задача да подпомогне изследователската и учебната дейност по българска, балканска, европейска и американска история, по история и теория на международните отношения, на политологията, на журналистиката и др. Трудът се определя и като елемент от единната национална база от персонални библиографии на българските учени от Софийския университет “Св. Климент Охридски” със световна известност.

2.11. Цветкова, Милена. Марко Семов: Биобиблиография. Библиогр. ред. Мария Младенова; Ред. Гриша Атанасов; Рец. Алберт Бенбасат. – София: Факултет по журналистика и масова комуникация на СУ Св. Климент Охридски, 2004. – 427 с. ISBN 954-8194-68-6

* **Цветкова, Милена. Марко Семов. Биобиблиография.** – 2. електронно издание. – Варна: ЕИ LiterNet, 2006. ISBN-10: 954-304-245-4; ISBN-13: 978-954-304-245-6. Available from: http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/m_semov.

Биобиблиографията на член-кореспондент проф. д.ф.н. Марко Атанасов Семов е изготвена по повод 65-годишнината му по идея на ръководството на Факултета по журналистика и масова комуникация. Хронологичните рамки на същинския библиографски масив покриват периода от 1961 г. до 1 ноември 2004 г. Регистрирани са 1223 библиографски единици, от които 690 негови авторски и 533 посветени или свързани с научната, публицистичната и обществената му дейност. Библиометричната рекапитулация отчита следните данни: 2 дисертационни и 2 хабилитационни труда, 57 книги, 9 книги, на които Марко Семов е съставител, редактор или рецензент, 9 дисертационни и хабилитационни труда, на които е научен ръководител или рецензент, 400 студии и статии, 15 самостоятелно публикувани разказа, 104 интервюта, 94 материала за телевизията, радиото и киното, включително и филмово творчество. Книгата е структурирана в шест раздела. В първия раздел е статията на проф. дин Дойно Дойнов, председател на “Общобългарски комитет Васил Левски”, написана специално за това издание и озаглавена “Думите отлитат, написаното остава”. Вторият раздел включва “Увод” към биобиблиографията от съставителя. Следва хронологичната справка, озаглавена “Дати и събития в биографията на член-кор. проф. дфн Марко Атанасов Семов”.

Третият раздел отразява персоналната му библиография, а в четвъртия е библиографията на публикациите “за него”. В петия раздел са поместени справките “Марко Семов в световните библиотеки” и “Марко Семов във виртуалните каталози”. Шестият раздел на изданието представлява научнопомагателен апарат, в който са предложени три показалеца (Именен показалец, Географски показалец, Индекс на печатните и електронните медии). Същинската библиографска база е систематизирана в две части: “Библиография на творчеството на член-кор. проф. д.ф.н. Марко Семов” и “Публикации за член-кор. проф. д.ф.н. Марко Семов”. В първата част са обособени следните структурни области: Дисертационни трудове за получаване на научните степени “доктор по философия” (1973) и “доктор на филологическите науки” (1983); Книги, включващи научни монографии, научнопопулярни издания и учебници, романи, пътеписи и сборници с разкази (1970 – 2004); Съставител, редактор и рецензент на книги (1981 - 2003); Научен ръководител и рецензент на дисертационни и хабилитационни трудове (1978 – 2000); Научноизследователски студии и статии (1962 – 2004); Предговори към монографии, сборници и енциклопедии (1986 – 2004); Рецензии за книги (1963 – 2004); Научнопопулярни и публицистични статии (1963 – 2004); Разкази (1963 - 2004); Интервюта в печатни медии (1980 – 2004); Телевизия, радио и филми (1968 – 2004), където Марко Семов е представен като сценарист на филми и телевизионни предавания, като редактор и водещ на предавания и рубрики, като автор на есета, разказвач на истории и събеседник в телевизионни предавания. Втората част на библиографския корпус – публикации за член-кор. проф. д.ф.н. Марко Семов, е отражение на научната и медийната рецепция на личността му, на научноизследователската му дейност и общественopolитическите му прояви. Обособени са два раздела – “Статии, очерци, портрети, рецензии и отзиви” за него (1967 – 2004) и “Репортажи и съобщения” (1991 – 2004). В своя завършен вид изданието “Марко Семов: Био-библиография” би могла да се възприеме като модел на научното знание в областта на народопсихологията, като основен източник и начало на всяко ново изследване. По своя характер то е научнопомагателно и има за задача да подпомогне изследователската и учебната дейност по българска народопсихология и етнология, по история и теория на социологията, политологията, литературознанието, на журналистиката, публицистиката, есеистиката и др. Научноприложната специфика на подобни издания позволява да се насърчава тяхната употреба и в информационната и мониторинговата дейност на медийни, комуникационни и библиотечни организации. Изданието допълва единната национална база от персонални библиографии на стойностната академична общност на България и на българските учени в Софийския университет “Св. Климент Охридски” със световна известност.

СТУДИИ И СТАТИИ

3.31. Цветкова, Милена. Култура на компютърната страница и девиации при компютърно-екранното четене. // Год. на Факултета по журналистика и масова комуникация към СУ “Св. Климент Охридски”, Т. 9. София, 2002, с. 133-150.

Студията анализира и съпоставя традиционното четене и четенето от компютърен екран. Откриват се основните черти на „културата на компютърната страница“, на дигиталния текст и се търси ефекта върху читателя. Обхванати са и технически неудобства на екранното четене. Акцентите в анализа са върху хипертекста и промените в практиката на четенето, в хипертекстовата комуникация, върху негативните ефекти от четенето в електронната среда: „screening“, ефект на „bricolage“, browsing, плагиатство, цитатничество, хиперконтактност, хиперболизирана физическа асоциалност. Очертани са девиации в „игровото“ четене: „карнавализация“ на дейността, скитническо четене, четенето като „дисплейна демокрация“, триумф на коментарите. Открити и визуализирани са три сценария, по които четенето на хипертекстове се отклонява от първоначалната си линейност: „четене около“, „четене вместо“ и „четене в кръг“. Изводът е, че факторите на отклоненията в читателското поведение се приемат за допустими, за нормални, а не за рискови и пораждащи девиации, когато на интернет се гледа

просто като на паралелна култура, която генерира нови средства за личностно развитие на традиционно асоциалните типове, на тези, които по една или друга причина се затрудняват да се развиват единствено на основата на персоналните си природни дадености и на социалните си постижения.

3.32. Цветкова, Милена. Как компютърът реабилитира културата на четенето. // Наука, 2002, №3, с. 48-53.

Посредством пре моделиране на пирамидата на медийно-културната еволюция се установява, че етажът „компютърна култура“ напълно закономерно реабилитира читателските умения, типични за етажа „писмена култура“, но на по-високо технологично ниво, обхващащо вече и понятието „компютърна грамотност“.

3.33. Tzvetkova, Milena. How the Computer Vindicates the Culture of Reading. // USB. 2002. Available from: http://www.usb-bg.org/Bg/Nauka_En_3.htm. Last updated: 01.10.2005.

3.34. Цветкова, Милена. Книга за царя по ръба на правилата. // Критика, 2002, №3, с. 37-42.

Критичен анализ на изданието на първата съвременна биография на Симеон Сакскобургготски (Перес-Маура, Рамон. Един практичен цар: Симеон Сакскобургготски. София: Бул-Корени, 2002. 264 с.).

3.35. Цветкова, Милена. Интелектуалната деградация и аудиовизията. // Везни, 2002, №10, с. 86-88.

Обяснение на механизма на аудиовизуалната манипулация спрямо нечетящия човек. Анализът е извършен посредством съпоставка между изразните средства на писмения и аудиовизуалния текст.

3.36. Цветкова, Милена. Инатът на Гутенберг или за първите стъпки на меритокрацията. // Библиотеки. Четене. Комуникации: Сб. доклади от науч. конф., В. Търново, 28 ноем. 2002. В. Търново, 2003, с. 197-208.

Социологически анализ на статута на читателя в контекста на политиката за „общество на знанието“. Рекапитулация на актуалните тенденции в елитарните практики на четенето, паралелно на тенденциите на всеобщата компютъризация. Акцентите в анализа са върху следните проблеми: за знанието като основна социална субстанция на "постинформационното" общество; за новия елит с власт върху знанието; за библиотечната институция като средище на съвкупния социо-комуникационен процес и университет за елитарно интелектуално поведение; за четящия субект, като своеобразен микросоциум от кандидати за властта, алтернатива на компютъризираните маси. Защишава се тезата, че стратегическият обучаващ институт на новата власт ще бъде библиотеката, а бъдещият елит с власт върху знанието – т.нар. меритокрация, ще е „класата на четящите“, индивидите с наследствен или социално детерминиран афинитет към печатната книга и четенето и професиите, дефинирани чрез четенето.

3.37. Цветкова, Милена. Медиаспецифика на книгата. // Год. на Факултета по журналистика и масова комуникация към СУ „Св. Кл. Охридски“. Т. 10 [за 2002]. София, 2003, с. 43-73. Прил.: Харта за книгата.

Основната цел на студията е да се аргументира тезата, че книгата е медия. Изводът от обзора на теоретични трудове е, че този изследователски ракурс няма традиции в България. Книгата като обща теоретично понятие се проверява в традиционните модели за масова комуникация (Х. Ласуел и Г. Малецке), с което се доказва, че е медия, но не е масмедия, не е средство за масова информация, не е канал за масова комуникация. Според генеалогичния подход и медийната теория на Маршал Маклуън книгата е разширение (екстензия) на човешкото тяло и дори органичен инструмент. Библиопсихологичната теория на Николай Рубакин допълва същността на книгата като реактив спрямо читателя, а съдържанието на книгата – като психически, а не физически феномен. Приложеният анатомичен разрез на т.нар етимология на средството „книга“ показва, че тя е универсална медия, която е събрала в себе си

голям брой субмедии. Този подход позволява да се разкрият закономерностите, на които се дължи стабилността и бъдещето на книгата като медия. В заключение е дадена нова дефиниция за понятието „книга“: „форматирана среда за възприемане на идеи и трайни знания, предадени чрез виртуален образ на някаква действителност“. В приложение е публикувана „Харта за книгата“, изготвена по предложение на International Publishers Association и одобрена на 22 октомври 1971 г. в Брюксел от Комитета за съдействие на Международната година на книгата – 1972. Първата популяризация на този документ в България е в сп. „Библиотекар“ (1972, №3, с. 1-4) с превод от руския вариант. Настоящият превод е направен от оригинала. Предложението е да се мисли по посока създаване на нова харта на книгата за XXI век.

3.38. Цветкова, Милена. За новия стар смисъл на книгата като медия. // Библиотечното сътрудничество – настояще и бъдеще. Идеи и проекти за изследвания в областта на писмените комуникации: Доклади от XIII нац. науч. конф. на СБИР, секция Библиология, София, 6 юни 2003. София, 2003, с. 114-128.

* **Цветкова, Милена. За новия стар смисъл на книгата като медия.** // СБИР: Доклади от XIII-тата годишна конференция, 5-6 юни 2003. 21 с. Available from: http://www.lib.bg/dokladi2003/m_tsvetkova.htm.

Първа популяризация на авторската теза, че книгата е преди всичко медия. Основната цел на изложението е да актуализира дебата по въпроса „какво е книгата?“. Направен е опит да се посочат причините за жизнеспособността и устойчивостта на самата идея за книгата в настъпилите нови обществени, икономически и технологични условия в началото на XXI век. Авторската позиция е, че книгата, като най-важната исторически появила се и продължаваща да се развива форма за съхраняване и обмен на човешко знание и идеи, се нуждае от осъзнаване в цялост, от свой концептуален модел. Опитът да бъде маркирана една бъдеща и цялостна визия за книгата като медия е базиран на научните области медиология (медиазнание) и теория на масовите комуникации.

3.39. Цветкова, Милена. РС и култура на четене. // Демокрит. Информационен център за новини и ресурси в българската наука. 19.03.2003. Available from: http://www.democrit.com/this_archive.php?n=198
http://www.democrit.com/this_news.php?n=198

Развита е контратеза на тезата на Якоб Нилсен, че потребителите в интернет не четат, а прегледат дадена информация. аргументацията е разгърната в медийно еволюционен ракурс. Твърдението е, че закономерността на Сергей Айзенщайн и днес се потвърждава: „цивилизацията на образа“ се намира на завой, след който започва спираловидното „завръщане“ на „цивилизацията на книгата“, но върху ново стъпало. А това ново стъпало е именно компютърната култура, съ-положена на върха на „културната пирамида“. Посредством наслаждането на спиралата на еволюцията върху пирамидата на културата се проследява механизмът, водещ до реабилитацията на практиките на писмената култура.

3.40. Цветкова, Милена. Хайката срещу хартията (Тема на броя) // Критика, 2003, №3-4, с. 45-61.

Анализ на проблемите и конфликтите, произтичащи от цифровизацията на библиотечните книги в световен мащаб.

3.41. Цветкова, Милена. Антагонистичната игра на манипулации. // Везни, 2003, №8, с. 6-15.

3.42. Tzvetkova, Milena. The paradoxes of the information culture. // Yulia A. Ostróvskaya S. Docencia: BC110: Cultura de la información. Tema 2. Cultura de la información, 2.3. Valor agregado de la cultura de la información: Recurso 2.3.a. 2003. Available from: <http://biblio.udlap.mx/cultura>; <http://correo.udlap.mx/~yulia/bc110/tema2.htm>. (Dirección de Bibliotecas. Universidad de las Américas, Puebla. Ex-Hda. Sta. Catarina Mártir. San Andrés Cholula, Puebla. C.P. 72820. México. Profesores Bibliotecarios: Mtra. Yulia A. Ostróvskaya - Escuela de Ingeniería, Escuela de Ciencias)

3.45. Цветкова, Милена. Четене. // Българска книга: Енциклопедия. София, 2004, с. 468 – 469.
Енциклопедична статия.

3.46. Цветкова, Милена. Комуникационен мениджмънт. // Българска книга: Енциклопедия. София, 2004, с. 251-252.
Енциклопедична статия.

3.47. Цветкова, Милена. Книгата във, около и извън тялото. // Книгата: Бъдеще време в миналото?!: [Сб. доклади]. Нац. науч. конф., София, 1 ноем. 2003. София, 2004, с. 93-106.

Първо изследване на книгата като медия в същността ѝ на диалектично единство на „текст“ и „тяло“. Наблюденията и изводите са центростремителни спрямо четящото тяло и са развити в три ракурса – спрямо книгата като тяло, спрямо еротиката на книжното тяло и спрямо безтелесната книга.

3.48. Цветкова, Милена. Книги и четене в авангарда и в тила на политиците. // Библиотеки. Четене. Комуникации: [Сб. доклади]. Нац. науч. конф., В. Търново, 20-21 ноем. 2003. В. Търново, 2004, с. 185-209.

В контекста на политическата библиология е защитена тезата за активиране на участието на книгата в т.нар. символна политика, в политическата драматургия и в политическия PR. Рекапитулация на наблюдения от медийното отразяване на световната и българската политика, на чиято основа се твърди, че символите „книга“ и „четене“ оформят паралелна координатна система, все по-ангажираща политическите субекти.

3.49. Цветкова, Милена. Виновни ли са библиотеките за ръста на престъпността. // Библиотека, 2004, №1, с. 26-29.

Анализ на контрапункта в отношението към библиотеките на българските и на европейските и американските политици. Повод за статията е изказване на депутатата от 39-то Народно събрание от листата на БСП Татяна Дончева.

3.50. Цветкова, Милена. Знание и четене – култът на евреите. // Везни, 2004, №4, с. 37-40.

Анализ на факторите, които дефинират евреите като „народ на книгата“.

3.51. Цветкова, Милена. Човекоцентричен подход към понятието „информация“. // Год. на Факултета по журналистика и масова комуникация към СУ "Св. Климент Охридски". Т. 11 [за 2004]. София, 2005, с. 39-70.

Дефиниране на понятието „информация“. Подходът е приложен спрямо човека като получател на информацията, като медиен реципиент. Предлага се следната изходна позиция: информацията е формализиран продукт от преобразуването на регистрираните сигнали в известни понятия. Разглеждайки информацията и нейната човешка природа в контекста на явлението „психологизация на информацията“ се доказва валидността на философското определение: „информация е възприетото от някого или нещо отражение или знание“ или информацията е „средство за индивидуализиране на знанието“. Не всяко знание е информация, а само субективно оцененото и интериоризираното. Невъзприетото (неоткритото, недекодираното, неразбраното, неосмисленото) знание си остава само сведения – обект на запазване и предаване, но все още не е информация. Информацията съществува в латентен вид и се отделя само при активиран информационен процес, само след съответната обработка в мозъка на субекта, при която се филтрира новото от старото знание и в резултат на която се създава ново знание.

3.52. Цветкова, Милена. Библиотеките – виновни, до доказване на противното. // Библиотеката – минало и настояще: [Сб.] Юбил. науч. конф. по случай 125 г. от създаването на Нар. библ. "Св. Св. Кирил и Методий", София, 11-12 дек. 2003. София, 2005, с. 79-95.

Развит е актуален проблем в световен мащаб – раздвоеното отношение към библиотеката като звено от системата на книгата в условията на глобална дигитализация. Първата линия на

анализа е радикалната критика към проектите за дигитализация на библиотечните фондове, протичащи с паралелно освобождаване от печатните оригинали, олицетворена от книгата на американския журналист Никълсън Бейкър „Двойно прегъване: Библиотеки и хайката срещу хартията“ (2001). Тази книга се оказва най-яръстната, но и най-печелившата атака срещу библиотекарите до днес. Заглавието на книгата „Двойно прегъване“ идва от тест, с който библиотекарите проверяват дали книжното тяло подлежи на отчисляване: ъгълчето на някоя от страниците се сгъва два пъти и ако се пречупи или натроши, книжният том се изпраща на микрофилмиране. Оказва се, че в много библиотеки във Великобритания и САЩ пълният процес реално протича през разчленяване на хартиения кодекс, прехвърлянето му на микрофилм или на файл и изхвърляне. Втората линия на анализ и обобщения е реакцията на библиотеките в контекста на кризисния PR за реабилитиране на имиджа и спечелване на общественото мнение отново на своя страна.

3.53. Цветкова, Милена. Търсецният човек: Репутацията на библиографската култура. // Сб. в чест на 70-год на проф. Марин Ковачев: Във връзка със 70-годишнината му: Материали от науч. конф., проведена на 14-15 окт. 2004 г. във Велико Търново. В. Търново, Унив. изд. Св.св. Кирил и Методий, 2005, с. 69-87.

Защитена е тезата за реабилитацията на статуса на библиографската култура и за нарастващата конвертируемост на компетенциите на библиографите. Аргументите са следните: 1) няма информационна култура без библиографска култура; 2) културата на изследователската дейност също е невъзможна без библиографската култура; 3) умението за организирано писане и стройно изложение е един от уникалните ефекти на библиографското четене – на информационно-търсецната грамотност; 4) библиографската култура не просто допълва, а предхожда „културата на компютърните технологии“. Предложен и визуализиран е моделът на „търсецния читател“ като симбиоза между автор – библиограф – ерудит. В контекста на функционалните интердисциплинарни изследвания между книгознанието и медиазнанието е очертан нов профил на библиографията като книгата на кондензираното знание и като медиатор в комуникациите на лидерите в обществото на знанието.

3.54. Цветкова, Милена. Нови политически употреби на книгата. // Наука, 2005, №4, с. 52-60.

Студията проучва и обобщава една тенденция в модерното политическо поведение – настъпателното придвижване на книги и книжни събития като политически и PR инструмент, възраждането на класическите политически употреби на книгата и на четенето като престижна културна практика. Използва се методът на политическата библиология, в която основната теза е ключовата роля на медиите и в частност книгата в политическата драматургия през цялата човешка история. Разкрива се активния интерес на политическите субекти към писането, издаването, подаряването на книги. Установена е и пряка връзка между политическите и идеологическите битки (войни) и публикуването на определен тип PR или скандализиращи книги. Анализът позволява да се открият два основни типа книги-фактори в националните и международните политически отношения – опортюнистични (конформистки) и контестационни (радикални) книги. Предлага се работен вариант на спектър от четиринадесет политически типа книги: необходими книги; имиджови книги; книги за репутация; книги-фетиши; книги-подаръци; книги-дипломати; книга-проект или програмна книга; книга-кауза; книга-алиби; книга-откровение; книга-компромат; книга-стръв; книга-фойерверк; пропагандни книги.

3.55. Цветкова, Милена. Книгата като тяло // Култура, №7, 25 февр. 2005, с. 10-11. Available from: <http://www.kultura.bg/article.php?id=10690>; http://www.online.bg/kultura/my_html/2357/knig_anc.htm.

Развита е тезата, че не съществува криза на технологията, нито на авторството, нито на четенето. Има криза на въображението, на разбирането и на смелостта на издателите на книги. Аргументите са открити в неизследваните и неоползотворените аспекти на телесността в концепцията за книгата като медия – на книгата като медийно тяло.

3.56. Цветкова, Милена. Лъженаучната книга // Библиотека, 2005, №2, с. 27-36.

3.57. Цветкова, Милена. Идеята – първата медия? // ЛитерНет: Ел списание, 08 май 2005, №5 (66). Available from: <http://www.liternet.bg/publish3/mtzvetkova/ideiata.htm>.

Изследването е провокирано от отсъствието на научен отговор на въпроса коя е първата медия. Постановката за идеята като първата медия се приема като работна, имайки предвид следните обстоятелства. В семиологията и във френската медиология съществуват теоретични разработки, които осмислят идеята като първа медия (Чарлз Пиърс, Хосе Ортега-и-Гасет и др.). Тази теза обаче е доказуема само ако комуникацията не се свежда до предметни отношения, ако се излезе извън вещния подход, който научно некоректно визира единствено веществения свят на комуникационните средства. Съгласно синейдетиката (обща теория на комуникациите) духовното общуване е обособено от останалите (биологичното и дейностното) чрез това, че при него общуващите приобщават някаква духовна единица или съчетание от духовни единици. За медиологията също е важна не материалността, а способността на една медия да умножава човешките възможности, да се превръща в материална сила (Режи Дебре). От позицията на структурологията е важно да се търси сърцевината и на най-елементарния комуникативен акт и тя да бъде осмисляна в системата на общуването, а не като мисловен обект сам на себе си. След извършен етимологичен, генеалогичен и комуникационен анализ на явлението „идея“, се формулира тезата, че идеята е първата медия за връзка между две съзнания, доколкото под „идея“ разбираме всеки неотчуждаем продукт на човешкия ум, който друг ум може да употреби или да си присвои.

3.58. Цветкова, Милена. Библиографията като медия // Библиотека, 2005, №3-4, с. 80-87.

Нов изследователски ракурс към книгата на книгите – библиографията. Извършено е интерпретиране на основата на модела на Маршал Маклуън за „тетрадата“ и се откриват аргументи в подкрепа на функционалността на библиографията като медия и на нейната „медийна детерминанта“. Формулирани са четири органични закономерности, които действат симултанно и преобразуват информационния формат „библиография“ във функционално ново медиаторско единство.

3.59. Цветкова, Милена. Тревожни разпади в системата на книгата // ЛитерНет: Ел. списание, 28 ноем. 2005, №11 (72). Available from: <http://www.liternet.bg/publish3/mtzvetkova/trevozhni>.

Пълн текст на доклад на кръгла маса на тема „Книга и общество“, проведена на 26 април 2005 г. по повод Световния ден на книгата и авторското право в Народна библиотека „Св.св. Кирил и Методий“; съорганизатори са катедра „Печат и книгоиздаване“ във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет, Национален център за книгата към Министерството на културата и издателство „Сиела“. Посредством системния подход към изучаване на книгата са формулирани осем зони на актуални и потенциални пробиви в системата: 1) в разбирането за научната категория „книга“; 2) в разбирането за авторство и писане на книга; 3) в представата за структурата на книгоиздаването; 4) в разбирането за фазата „отпечатване“; 5) в разбирането за книгоразпространение и книготърговия; 6) в разбирането за добро, потребно и търсено издание; 7) в оценяването качествата на книгата; 8) в представата за общността от купувачи и читатели.

3.60. Цветкова, Милена. Книгата в проекта на „асиметричната цивилизация“. // ЛитерНет: Ел. списание, 28 ноем. 2005, №11 (72). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/asimetrichna.htm>.

Пръв опит да се открие ролята на книгата като медия в актуалните дебати за асиметричната информация, асиметричната цивилизация и асиметричните войни. Парадоксите на асиметричната цивилизация са потърсени в динамиката на световната неграмотност, в социологическата картина на четенето и в ролята на читателите за разгръщането на асиметричната реалност, с присъщите ѝ позитиви и негативи за развиващото се „общество на знанието“.

3.61. Цветкова, Милена. Как компютърът реабилитира културата на четенето. // ЛитерНет:

Ел. списание, №4 (77), 06.04.2006, Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/kak.htm>.

Изведена и визуализирана е закономерност, според която компютърът възкреси културата на книгата и четенето като достатъчно разпространена културна дейност. Дава се отговор на въпроса кой е катализаторът за появата, респективно за залеза на дадена културна практика. Ретроспективният поглед към историята на медиите, на техническите средства и формите за комуникация показва, че това е конфликтът, сблъсъкът между стари и нови медии. Ситуацията на реабилитация идва след кризисното противоборство в отношението “потискане-оцеляване”, отнесено към две култури (жива и писмена, писмена и визуална), и като отражение на напрегнатото съжителство между две различни знакови системи (устна реч и азбука, азбука и аудиовизия). При което винаги съществува времева зона на съвместяване, взаимно примиряване на конфликтующите културни антиподи.

3.62. Tzvetkova, Milena. The way computers rehabilitate the culture of reading. Transl. by Tsvetelina Tsenova. // LiterNet: E-magazine, 12 април 2006, №4 (77). Available from: http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/kak_en.htm.

3.63. Цветкова, Милена. Четем. Другото не е живот: „Четяща България“ в Софийския университет. // ЛитерНет: Ел. бюлетин, 18 април 2006, 15:42. Available from: http://ebulletin.liternet.bg/index.php?page=news_show&nid=2096&sid=11.

Обобщени резултати от учебен проект със студенти от специалността “Книгоиздаване” в Софийския университет с цел дефиниране на профила на “Четящия българин” във вид на мото, девиз или лого. Инициативата е проведена на 17 април 2006 г. в рамките на Национална кампания „Четяща България“.

3.64. Tzvetkova, Milena. The book in the project of “asymmetrical civilization” by Milena Tzvetkova / Transl. by Mihail Istiliyanov // LiterNet: E-magazine, 10 юли 2006, №7 (80). Available from: http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/asimetrichna_en.htm

3.65. Цветкова, Милена. Книгата в проекта на „асиметричната цивилизация“. // Книгата и “безкнижната” цивилизация: Сб. доклади от Трета нац. науч. конференция с междунар. участие, София, Нац. дворец на културата, 1 ноем. 2005. София: За буквите – О писменехъ, 2006, с. 26-39.

Студията интегрира научни тези и наблюдения от две сфери – от социологията на книгата и четенето и от политическата библиология. Целта е да се дефинира ролята на книгата и четенето в социалните, политическите и геополитическите промени.

3.66. Цветкова, Милена. „Лесни за четене“ издания: Четене с възражения. // Год. на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 12 [2005]. София, 2006. с. 149-184.

Материалите “easy-to-read” („лесни за четене“) са една неоправдано пренебрегвана и необяснимо незаета ниша в българската издателска практика. Тези специфични издания придобиха известност у нас едва на 21 ноември 2003 г., когато в Националната библиотека “Св. св. Кирил и Методий” беше организирана изложбата “Правото на четене. Книги за хора с увреждания”, открита във връзка с Европейската година на хората с увреждания. Оказва се обаче, че изданията “easy-to-read” са предназначени не само за хора с увреждания. Целта на изследването е да анализира и обясни концепцията за създаване на “лесни за четене” публикации. Изложението си поставя две основни задачи: да аргументира необходимостта от изработване на национална стратегия за обособяване на профил “easy-to-read type” книги и периодични издания и да проследи световния опит, в частност шведския модел в това направление. Терминът “лесни за четене” е редуциран до лесни за разчитане и лесни за разбиране материали. Изследването операционализира две полета на съществуване на “easy-to-read” изданията. В едното поле те функционират като лингвистична адаптация на текст, която го прави по-лек за четене от оригинала, но която не прави по-леко възприемането (перцепцията). Второто поле обозначава адаптацията на всяко съобщение, редуцирано до лесен и за

възприемане, и за разбиране текст. В обобщение под заглавие „Четене с възражения“ е концентрирана критиката към изданията “easy-to-read”.

3.67. Цветкова, Милена. Комфортната книга и щастливият читател – занемарените обстоятелства. // Книгата и “безкнижната” цивилизация: Сб. доклади от Трета нац. науч. конференция с междунар. участие и кръгла маса “Евроинтеграцията в пространството на книгата”, София, Нац. дворец на културата, 1 ноем. 2005. София: За буквите – О писменехъ, 2006, с. 546-559.

Развит е проблемът за завишените изисквания към българската книга, правена “по европейски правила”. Анализът е извършен в съпоставителен план чрез опозицията некачествена книга и недоволен читател – качествена книга и доволен читател. Въведено е уточнението, че когато говорим за качествена книга като синоним на “комфортна книга”, става дума за формата, а не за съдържанието ѝ. Обект на изследване е книгата като медиасреда, като медиум за четене. Аспектите на съдържанието са отговорност на авторите и рецептивна проекция на читателите (има се предвид аксиомата на библиопсихолога Николай Рубакин, съгласно която книжното съдържание не е физическа, а психическа категория). От постиздателска позиция, защитавайки комфорта на четящия, е формулирано изискване за максимално висока възискателност спрямо потребителските качества на книгата. В този смисъл “комфортна” една книга би могла да бъде само по форма. Изводът е, че комфортната или просто качествената за четене книга се прави в условия на саморегулация и самодисциплина.

3.68. Цветкова, Милена. Книгата в интериора. // Бизнес среда на книгата: Сб. доклади от науч. семинар по книгоиздаване, проведен на 23 ноем. 2004 г. във ФЖМК на СУ “Св. Климент Опридски”. Състав. А. Бенбасат, В. Вълканова, П. Филева. София: Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 2007, с. 95-115.

Тезата, която студията защитава, е че книгата като най-старата медия се завръща в композицията на затворените зони за обитаване. Изследва се въздействието на три обстоятелства – мебелната индустрия, фирмите за проектиране, художествена декорация и дизайн на интериора и възстановяващата се ценност „четене”. Емпиричната база на проучването обхваща световните мебелни изложения и конкурси за интериорен дизайн, специализирани списания, каталози на мебелни търговски вериги, водещите мебелни фирми и центрове за интериорни решения, виртуални галерии, он-лайн изложби, фотошопове и музеи на модерното изкуство. Аргументират се пет актуални тенденции, повлияли върху реабилитацията на книгата в интериорния дизайн в началото на XXI век: носталгия по ергономичността и хармонията; стремеж към личен интелектуален облик и стил; потребност от сигурност и дом на самосъхранението; включване на книгата като актьор в домашен мултимедиен пърформанс в парадигмата на “веселия дизайн” и PR употреби на книгата като фон.

3.69. Tzvetkova, Milena. The book in the project of “asymmetrical civilization”. // eRunsMagazine: Culture, Arts And Events. Issue 54, February 2007. Available from: <http://www.erunsmagazine.com/index.php?rq=page&artid=304>.

3.70. Цветкова, Милена. Академичен стил на цитирането. // Год. на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 13 [за 2006]. София, 2007, с. 83-124.

Научно-методичният материал се базира на необходимостта от норми на академичното рационално цитиране в научните изследвания. Целта на изложението е да аргументира и синтезира дейността „цитиране” като стандарт, като стил и като мениджмънт на позоваванията. Изходна точка е обективната ситуация в България по отношение на стандартите за публикационната дейност и във връзка с комуникационната практика на цитирането в научните публикации. Студията включва следните теми: Актуалност на темата за цитирането; Нормативна база на цитирането; Грамотност в цитирането; Дисциплина и етика в цитирането; Функции на цитирането; Структурните особености в комуникативната технология на цитирането в техния йерархичен ред; Академични стилове при библиографското цитиране в три

групи – природни и технически науки (Sciences & Technical), социални науки (Social Sciences) и хуманитарни науки (Humanities); Седем академични стила на цитиране при изследователските трудове – MLA style, APA style, Turabian style, Chicago style, CBE/CSE Citing и двата най-разпространени в света академични стила за цитиране в научните изследвания – Harvard style и Vancouver style; Форматиране на библиографското описание на цитираните източници като приложение в сравнителна паралелна таблица.

3.71. Цветкова, Милена. Рефлексивна проекция на книгата: Медиалогичен модел за изследване на обратната връзка. // Год. на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 14 [за 2007]. София, 2007, с. 109-152.

Традиционно кибернетичното понятие се осмисля в контекста на „реинкарнацията на обратната връзка” в условията на новата медийна среда и на ускоряващата се медиатизация. Работи се със следната дефиниция за понятието “книга”: формирана среда за възприемане на идеи и трайни знания, предадени чрез виртуален образ на някаква действителност. Тезата е, че за реализирането на книгата като медия е необходимо получаването на обратна връзка. Проследяването на социалния резонанс, на рефлексията, на отношенията, предизвикани и породени от една книга, е особено важно за нейните автори и издатели, защото именно „обратната връзка” е тази, която осмисля взаимодействието с нея и я прави медийна, функционираща. Тя реализира книгата като медия и я уплътнява като медиен феномен, защото по дефиниция е реакция (медийна, публична) и процес на пре-отразяване на разгърнатата в книгата идея (или отразена действителност) под формата на оценка или критика. Съвкупният резултат от репрезентациите проектира „хранително” рефлексивно поле и актуализира книгата в нейната холономност или цялостна реактивна медиалност. Посткибернетична парадигма за обратната връзка в комуникациите я преосмисля като екстериоризация на „рецептивно отношение към посланието”. А в контекста на библиопсихологията обратната връзка е дефинирана като „обратно въздействие с регулиращо значение”, като „коректив на информационното взаимодействие”. Предложен е холономен подход към масива от обратни връзки (наречен „библиография на рефлексията”) и е разгърнат посредством четири модела: модела на комуникацията в развитие (спираловиден модел), модела на „многослойна” академична е-книга на Робърт Дарнтън, холономния модел на академичната е-книга, модела на спиралата в рефлексивно поле (цикъл от осем фази на обратната връзка с книгата) в хоризонтален и вертикален разрез. Публикуван е авторски алгоритъм за информационен мониторинг на обратната връзка с книга, който се апробира в учебна среда от 2003 г. до днес.

3.72. Цветкова, Милена. Нещастният читател не прощава: Българската книга е дискомфортна и се прави в нехигиенична среда. // ЛитерНет: Ел. списание, 23.04.2007, №4 (89). Available from: <http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/neshtastniat.htm>.

Защитава се тезата за необходимостта от правила за издаване на комфортни книги и за генериране на щастливи читатели. Предложен е „идеен пакет” от шест стъпки, с протекционистична ориентация към правата на читателя: 1. Създаване на условия за некомерсиално обществено книгоиздаване (по аналогия с обществените радио и телевизия и обществените библиотеки) с национално-представителни и социални функции, включително с издаване на “книги за бедни”; 2. Проектиране на т.нар. социални книжарници, книжарници за “прочетени книги”, магазини за книги “втора ръка” (second hands) или за “употребявани книги” (used books); 3. Еманципиране на услугите на безплатното, анонимното книгоиздаване и на т.нар. самоздаване или Self Publishing; 4. Създаване на потребителско Сдружение на читателите или поне гарантиране на представителството им в Асоциация “Българска книга”; 5. Учредяване на награди “Най-четена книга”; 6. Учредяване на награди за читатели.

3.73. Цветкова, Милена. Капризите на младото поколение читатели. // Култура, №20 (2459), 24.05.2007, с. 10-11. Available from: <http://www.kultura.bg/article.php?id=13007>.

Пръв опит за обобщаване на характеристиките на поколението читатели от дигиталната ера. Характеристиката „младо” по отношение на новото поколение читатели не е възрастово, а културно, когнитивно и технологично детерминирана.

3.75. Цветкова, Милена. „Млади“ vs „стари“ читатели. // ЛитерНет: Ел. списание, 03.12.2007, №12 (97). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/mladi.htm>.

Студията е ангажирана с опознаване на изхода на медийната система, където е забелязана фатална дистанцираност от фигурата на читателя, в резултат на което е допуснато девалвиране на читателския авторитет, на читателската воля и на читателската дума и настъпват дисфункции в специализираното разбиране за „читател“. Поставен е важен методологичен проблем – наличните емпирични инструменти не успяват да регистрират едно друго четене, различно от „каноничното“ (дори „ортодоксалното“), алтернативно на ръководеното единствено от естетически интерес „литературно четене“. Посредством теоретични реконструкции е направен опит за обяснение на основни за психологията и социологията на четенето проблеми. Книжният негативизъм е описан като закономерност на цикличността в историческото развитие. Усещането за упадък на читателската култура е изведено като следствие на прекъснатата връзка между поколенията читатели, от неизбежната промяна в чувствителността на младия читател. Генезисът на „изплъзващото се“ четене се открива в специфичната природата на натуралното, некултивираното четене. Параметрите на новото или „другото“ четене се разкриват като следствие на промените в средата. В теоретичен план е очертан хипотетичен профил на променения читател в ракурса на дихотомията „стар читател – млад читател“. Характеристиката „млад“ по отношение на новото поколение читатели няма възрастова детерминираност. Принадлежността към „контрапоколението“ активно четящи в началото на XXI век не е геронтологична предпоставка, а е в пряка зависимост от споделянето на ценностите на технологичния „младицизъм“.

3.76. Цветкова, Милена. Self-made читателят срещу топ-листите. // Култура, №42 (2481), 5.12.2007, с. 9. Available from: <http://www.kultura.bg/article.php?id=13605>.

Анализ върху промените в отношенията „книжен пазар – клиенти – читатели“. Направена е критична оценка на юбилейната гражданска класация „15 книги, без които не мога“ на книжарници „Хеликон“, аналогична на кампанията на британската верига книжарници „Уотърстоунс“. Критиката е насочена и като цяло към техниката на граждански класации в книготърговията. Предложени са новите инициативи: награди за „Най-четена книга“ и „Награди за читателя“, като по-рационален подход за създаване на лоялни клиенти – читатели.

3.77. Цветкова, Милена. Издателят като читател. // ЛитерНет: Ел. списание, 12.01.2008, №1 (98). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/izdateliat.htm>.

3.78. Цветкова, Милена. Три урока по книгознание: Една година след смъртта на Марко Семов. // ЛитерНет, 10.02.2008. Available from: http://kulturninovini.info/news.php?page=news_show&nid=5295&sid=25.

В контекста на обобщения опит от работата върху биобиблиографията на чл.кор. проф. Марко Семов са изведени три урока с отношение към книгите. Първият е: „Кой и кога може да издаде последната си книга?“. Вторият: „Как на практика името ти започва да работи за теб?“. И третият: „Какво друго, освен име, трябва да оставиш, за да си осигуриш безсмъртие?“.

3.79. Цветкова, Милена. Постписмената книга. // ЛитерНет: Ел. списание, 18.02.2008, №2 (99). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/postpismena.htm>.

Текстът е пълна версия на доклад на Пета национална научна конференция с международно участие „Кирилицата в духовността на европейската информационна цивилизация“, София, Национален дворец на културата, 1 ноември 2007 г. Развита е тезата за потенциала на книгата като универсално разбираема и демократична медия, за шанса на книгата като достатъчно разпространена медия и в пост-писменото общество, за алтернативното форматиране на книгите – носители на ценното, полезното и нужното знание – и като медия с иконичен или визуален код, като „книги без думи“.

3.80. Цветкова, Милена. „Младото“ четене срещу библиотеката. // ЛитерНет: Ел. списание,

04.04.2008, №4 (101). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/mladoto.htm>.

Детайлни изводи върху отношението на младите (19-26 годишни) към традиционната библиотека след проведени системни допитвания и анкети сред студентите от ФЖМК на Софийския университет (2005-2008 г.).

3.81. Цветкова, Милена. Да четеш с уши: Радиото като фактор в трансформациите на четенето. // Viva vox: Юбилеен сборник в чест на проф. Веселин Димитров. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2008, с. 135-148.

Защитава се тезата за закономерната реабилитация на акустичната медия и на „говорещите“ четива, за естествения възход на „звучащата“ книга. Анализът тръгва от мястото на радиото в генеалогията на аудиокнигата като осмисля прогнозите на Велимир Хлебников и Маршъл Маклуън за функцията на радиото като медия. Направен е опит за дефиниране на аудиокнигата като медия, очертани са предимствата и недостатъците ѝ като „книга за слушане“. Проследени са и социално-психологичните характеристики на аудиочитателя в терминологията на своеобразна аудиопсихология. Изводът е, че аудиокнигата не може да елиминира необходимостта от традиционно четене, че в бъдеще най-продуктивната медия-форма ще остане печатната книга, а нейните аудиопроизводни ще се множат като „околни“ и компенсаторни медии и ще съжителстват с архетипа си в хармонична симбиоза.

3.82. Цветкова, Милена. От култура на опростяването към „безбуквена“ книга. // Кирилицата в духовността на европейската информационна цивилизация: Сборник с доклади на Пета науч. конференция с международ. участие, Нац. дворец на културата, София, 1 ноем. 2007. София: За буквите – О писменехъ, 2008, с. 338-362.

Защитава се тезата за възможно преформатиране на буквената медия в безбуквена и се аргументират предимствата ѝ за преодоляване на езиковите бариери. Най-удобният структурен формат за едно съобщение, предназначено за предаване на смислово съдържание, е пространственото изображение и по-точно – триизмерният документ („културен текст“) за иконично възприемане. Подобен мнимо-формат на документ има потенциала да преодолее системата от филтри, ограничаващи познавателните процеси не само при ментално и езиково различните индивиди, а и при различните цивилизации.

3.83. Цветкова, Милена. Библиотеката – неактуално място за четене. // Книга. Четене. Библиотека: Сборник с доклади от три национални кръгли маси. София, Мин. културата, Нар. библ. Св.Св. Кирил и Методий, 2008, с. 100-109.

Дефинирано е понятието „комфортна среда за четене“ според младите хора (19-26 годишните). Изводите се базират на две анкетни проучвания по темите „Как и къде четете?“ и „Четене на обществено място (в библиотека)“, които подкрепят тезата, че библиотеката е нежелано място за четене: „Как и къде четете?“ е проведена сред 58 респонденти, а по темата „Четене на обществено място (в библиотеката)“ са анкетирани 87 млади хора.

3.84. Цветкова, Милена. Новият антисълзлив чиклит. // Пет звезди, 2008, №9, с. 68-71.

Обзор на тенденциите в издаването на т.нар. чиклит. Направена е класификация на зараждащите се и потенциално търсените от младите читатели теми.

3.85. Цветкова, Милена. „Трудните“ медии и easy-културата. // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2008, №1. Available from: <http://media-journal.info/?p=item&aid=15>.

Студията изследва трансформациите в медийното предлагане и медийното потребление в новия стадий на културата, наречен easy-culture, която безвъзвратно променя медийната конюнктура. „Easy-културата“ приближава заобикалящия ни свят до човешкия идеал – „ергономично направена среда“. Зад него се крие възторгът и пристрастяването му към техническите изобретения, олекотяващи, улесняващи и опростяващи делничния и социалния ни живот, и към завръщането на „лесната употреба“. Думите лесно (easy), просто (simple), бързо (quick), експедитивно (efficient), кратко (short), леко (light), непринудено (easily), безплатно (free)

стават ключови за „easy-културата“ като идеология на новото медийно поведение, в частност на новата култура на четене в стадий на „редуциране на сложността“. Easy-културата е разпозната като „counter-culture“, обхванати са нейните рискове и предимства. Като генератор на easy-вълната в потреблението на медиите е посочено младото поколение читатели.

3.86. Цветкова, Милена. Читателят помни и омразните книги. // БНТ: Голямото четене: За четенето, 28.10.2008. Available from: <http://chetene.bnt.bg/bg/interview/view/1>.

Аргументирана е необходимостта от прилагане на „метода на негатива“ при проучване и отразяване на масовото отношение към книгите и четенето.

3.87. Цветкова, Милена. Библиотеката – неактуално място за четене. // Библиотека, XV, 2008, №5-6, с. 22-30.

Изведени са обективните обстоятелства за редуциране на четенето на територията на библиотеките. Предложен е „идеен пакет“ за предприемчиви екипи, чрез които библиотеката може да стане отново актуално място за четене.

3.88. Цветкова, Милена. Какво чете издателят. // Книгоиздаване и медии: Сборник с доклади от науч. семинар по Книгоиздаване, проведен на 23 ноем. 2007 г. във Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2009, с. 28-44.

3.89. Цветкова, Милена. Културните практики „четене“ и „гледане“: Методика на паралелната авторефлексия. // Год. на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 15 [за 2008]. София, 2009, с. 61-81. *(със Службена бележка за технически грешки)*

Студията предлага методика за изследване на дихотомията “четене – аудиовизуално възприемане” или „четене – гледане” на книга и нейната екранизация, наречена методика за медиарецептивно авторефлексивно (автопроециращо) изследване. Основните методи са самонаблюдение и самоанализ. Перцепцията и рецепцията на конкретно литературно произведение (книга) и екранизацията му се анализират на два етапа – на ниво алгоритъм на комуникацията в четири фази (възприемане, разбиране, осмисляне и интерпретиране) и на ниво алгоритъм на когнитивните процеси (усещания, възприятия, памет, мислене, въображение, емоционално въздействие, внимание).

3.90. Цветкова, Милена. Награди за читателя – тактика в медийните войни за печелене на вниманието. // Журналисти по теория, журналисти на практика: Дневник на третия Медиен панаир 1-5 декември 2008 г.: Медиен плурализъм и медийно разнообразие. София, 2009, с. 207-216.

Мотивът, провокирал това изследване, е концентрацията на усилията сред световните медии за четене към „привличане на вниманието на читателите“ и изработване на стратегии за насърчаване на четенето на отново чрез тактики за „привличане на вниманието“. Маркетинговият инструмент или мотивационната техника „награда“ и в момента се прилага в системата на печатните медии в частност в сферата на книгоиздаването - за автор, за редактор, за преводач, за художник или дизайн, за редактор, за издател, за разпространител, за търговец, за литературен агент, за уеб-сайт или за медия и т.н. Но не и за читател. Развита е тезата, че в условията на все по-активна медийна надпревара за привличане на читателското внимание съществуват три решения, обединени под формата „награди за читателя“. Първото, парични награди за прочетено, за реално извършен акт на четене, в състезателен формат. Второто, печалба чрез или от четенето, финансови облаги и постъпления за активните читатели. И третото, печалби за всички в ролята на действителни читатели. Става въпрос за паричен израз на награждаването и печалби за читателите.

3.91. Цветкова, Милена. Импиджов потенциал на книгата в политиката. // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2009, №2. Available from: <http://www.media-journal.info/index.php?p=item&aid=47>.

Студията акцентира върху времето след 2000 г. като период на осъзнаване на уникалния потенциал на книгата в политическата драматургия. Установено е настъпателно движение на книги и книжни събития, за възраждане на класическите политически употреби на книгата и на четенето като престижна културна практика. Символите „книга“ и „четене“ оформят някаква паралелна координатна система, в която все по-често прескачат субектите и на българската, и на световната политика. Във все повече интервюта или имиджови портрети политиците твърдят, че четат или като хоби, или като професионална страст. Все повече политици попълват списъците на престижните книжни клубове, един от които „Бертелсман“. Все повече политически имена стоят зад национални или международни кампании, свързани с грамотността, библиотеките и четенето. Една панорамна снимка на ситуацията на четене сред политическия елит от три зони на света – САЩ, Русия и България, дава отговор на въпроса как можем да характеризираме тенденцията – „книжна дипломация“ или политическо лицемерие и фарисейство.

3.92. Цветкова, Милена. Информационната култура като фактор на писмената цивилизация. // Гласове, 20.05.2009. Available from: <http://www.glasove.com/informatsionnata-kultura-kato-faktor-na-pismenata-tsivilizatsiya-761>.

Обоснован е екокултурен подход към формирането на информационното поведение на човека от XX век. Подобен подход ще му предложи оптимално усвояване на нови културни маниери, но върху платформата на традиционния тип интелектуално поведение. Дефинирано е понятието „информационна култура“: степента на индивидуално съвършенство в информационната дейност, включваща откриване, възприемане, осмисляне, систематизиране на информация, създаване на ново знание, предаването му или практическото му използване. А визираната платформа на традиционния тип интелектуално поведение, върху която може да се разгърне пълната информационна култура, е четенето.

3.93. Цветкова, Милена. Всяка комуникация е и манипулация. // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2009, №3. Available from: <http://media-journal.info/?p=item&aid=68>.

Студията предлага ново дефиниране на понятието „комуникация“ посредством обективен подход към понятието „манипулация“. Тезата е, че всяка комуникация е и манипулация и от тази позиция се извежда определение за комуникация: „обратимо манипулиране чрез съобщения“. Манипулацията може да носи положителен или отрицателен знак, затова и комуникацията може да се изследва като позитивен или негативен субективен акт на въздействие. Генезисът на манипулативността е потърсен в психиката на тълпата, а отделният манипулант е наречен „тълпоид“. Извършва се дисекция на информационната манипулация чрез две принципни програми – формираща и манипулираща. Разгърнат е механизъмът на манипулативния информационен обмен, посочени са двете най-важни предпоставки – цензура и прозрачност, и са обобщени конкретните характеристики на манипулативната програма. Изследването завършва с обзор на най-актуалните техники на информационната манипулация – спекулативното убеждаване, внушаването, манипулиране на вниманието, „промиване на мозъци“, дезинформацията и измамата в компютъризирания свят.

3.94. Цветкова, Милена. Библиотеката – грешница. // 4Publishing, 2009, №1, с. 48-49. Available from: <http://uni-sofia.bg/docs/fjmc/4Publishing-2009-full-version.pdf>.

Библиотечната институция е разгледана във функцията ѝ на елемент от системата на книгата. Направен е опит да се дефинират проявите на библиотеката като задържащ фактор, обозначени като „грехове“: 1) Библиотеките все още носят петното на „цензори“; 2) Библиотеките носят греха на информационни затъмнители; 3) За грях на библиотеките се води и ръста в престъпността; 4) Библиотеките са в грях към технологичния рейтинг на обществото – с бавно подвижност и слаба реактивност; 5) Библиотеките ощетяват материално авторите и им дължат възнаграждение по силата на т.нар. право на обществено заемане; 6) Библиотеките са в грях и пред младите читатели, според които атмосферата в тях е „старомодна“, а институцията е ригидна спрямо комплексната дигитализирана среда.

3.95. Цветкова, Милена. Easy-културата: Как опростяването усложни кризата между поколенията читатели. // Култура. Медии. Публичност: Сборник от конференцията, посветена на 50-годишнината на вестник „Култура“. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2010, с. 246-269.

Дефиниране на easy-културата в контекста на категориите книга, читател и четене. Защишава се тезата, че олекотяването на процедурите за четене и писане е естествен отговор на потребностите на хора, поставени задълго в информационно затъмнение или с нисък социален стандарт, а същевременно е приложим вариант за ограмотяване на нечетящите и за противоотрова срещу разграмотяването. Анализът е базиран на знания за ключовите фактори в easy-културата – читателят като субект на контракултурата на олекотяването; разпространението на easy-to-read форматите на бързите, кратките, лаконични или компресираните книги, визуалните или „изразителните“ книги, книгите за слушане (аудио книгите) и издателските отговори и възможни реакции спрямо негативната страна на easy-културата.

3.96. Цветкова, Милена. Ренесанс на интериора в стил „читател“. // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2010, №6. Available from: <http://media-journal.info/index.php?p=item&aid=110>

3.97. Цветкова, Милена. Книга за бизнес благоденствие. // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2010, №6. Available from: <http://media-journal.info/index.php?p=item&aid=112>

* **Цветкова, Милена. Книга за бизнес благоденствие.** // ЛитерНет: Електронно списание, 21.08.2010, №8 (129). Available from: <http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/liubomir-stojkov-biznes.htm>

3.98. Цветкова, Милена. Безпрецедентни колизии за книгите. // Култура, №31 (2604), 17.09.2010, с. 9. Available from: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/17405>.

* **Цветкова, Милена. Безпрецедентни колизии за книгите.** // Либерален преглед, 21.09.2010. Available from: <http://www.librev.com/index.php/prospects-bulgaria/1019-2010-09-21-17-26-43?lang=bg>.

* **Цветкова, Милена. Безпрецедентни колизии за книгите.** // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2010, №7. Available from: <http://media-journal.info/?p=item&aid=118>.

Очертани са обстоятелствата за необходимостта от преосмисляне на отношенията в системата на книгата, от промени в законодателството и бизнес моделите за книгата. Настоява се за приемане на легитимни понятия за „книга“, „електронна книга“, „дигитална книга“, „библиотека“, „електронна библиотека“, „дигитална библиотека“, на чиято основа би бил възможен градивен дебат между заинтересованите от настоящето и бъдещето на книгата.

3.99. Цветкова, Милена. Библиотечен хонорар за автора (в съавт. с Бистра Иванова). // LiterNet: Електронно списание, 24.09.2010, №9 (130). Available from: <http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/bibliotechen.htm>.

3.100. Tsvetkova, Milena. The Way Computers Rehabilitate the Culture of Reading. // The Scribd Archive. 11.11.2010. Available from: <http://www.scribd.com/doc/42076790/The-Way-Computers-Rehabilitate-the-Culture-of-Reading>.

3.101. Tsvetkova, Milena. The Book in the Project of Asymmetrical Civilization. // The Scribd Archive. 11.11.2010. Available from: <http://www.scribd.com/doc/42075783/The-Book-in-the-Project-of-Asymmetrical-Civilization>.

3.102. Tzvetkova, Milena. The great fear of the readers – e-library. // The Scribd Archive.

26.08.2010. Available from: <http://www.scribd.com/doc/36480044/The-Great-Fear-of-the-Readers-e-library>.

3.103. Tsvetkova, Milena. The Paradoxes of the Information Culture. // The Scribd Archive. 11.11.2010. Available from: <http://www.scribd.com/doc/42073699/The-Paradoxes-of-the-Information-Culture>.

3.104. Цветкова, Милена. Връзката издатели – читатели: Издателски модел за благодарни читатели. // 4Publishing, 2010, №2, с. 11-15. Available from: <http://www.4publishing-bg.com>.

Защитава се тезата за необходимостта от промени в стратегиите на съвременния издател, за да е достатъчно релевантен на радикалните трансформации в практиката на всички звена от системата на книгата. Проследяват се актуални примери от света с преразглеждане на посредничеството чрез традиционен книгоиздател и примери на отказ от традиционен книгоиздател от страна на автори на бестселъри. Предложена и аргументирана е тактика за въвеждане на нови модели и нови платформи, ориентирани към читателите.

3.105. Tsvetkova, Milena. Die Paradoxien im heutigen Leseverhalten an Beispielen aus Bulgarien [Парадоксите в поведението на съвременния читател. Примери от България]: Seminar "Lesen in der Epoche der Neuen Medien", Goethe-Institut Bulgarien 2.-3. Dezember 2010 [Българо-немски семинар "Четенето в епохата на новите медии". София, Гьоте институт, 2-3 декември 2010 г.]. В рамките на Сравнителен българо-немски проект „Читателски практики и читателски компетентности в дигиталната и медийна епоха“. Организации: Гьоте институт (София) и Академична лига за Югоизточна Европа (Southeast European League, София). 2010.

* **Цветкова, Милена. Парадоксите в поведението на съвременния читател. Примери от България** // Четенето в епохата на новите медии. София, Гьоте институт, 2-3 декември 2010 г. София (под печат).

3.106. Цветкова, Милена. Как се изследва обратната връзка с книга // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация. 2011, №8. Available from: <http://media-journal.info/index.php?p=item&aid=130>.

Дефиниране на понятието „обратна връзка“: съзнателен информационен обмен със смяна на посоката и на субекта. Защитава се тезата, че ключово условие за реализирането на книгата като медия е получаването на обратна връзка. Без обратна връзка която и да е книга е просто „послание в очакване“, латентна комуникационна единица. Проследяването на социалния резонанс, на рефлексията, на отношенията, предизвикани и породени от една книга, е особено важно за нейните автори и издатели, защото именно „обратната връзка“ е тази, която осмисля взаимодействието с нея и я прави функционираща. Именно обратната връзка уплътнява книгата като медиен феномен, защото по дефиниция е реакция (медийна, публична) и процес на претразяване на разгърнатата в книгата идея под формата на мнение, оценка, отзив, критика, аудио адаптация, екранизация и т.н.

3.108. Цветкова, Милена. Роза за Деня на книгата // e-Vestnik, 23.04.2011. Available from: <http://e-vestnik.bg/11608/roza-za-denya-na-knigata>.

Обяснение на причините и предпоставките за избора на 23 април за Световен ден на книгата и авторското право.

3.109. Цветкова, Милена. 10 май – денят, в който нацистите гориха книги // e-Vestnik, 10.05.2011. Available from: <http://e-vestnik.bg/11734/10-may-denyat-v-koyto-natsistite-goriha-knigi/>

* **Цветкова, Милена. 10 май – Ден на книгата в Германия. Тъжният ден.** // Културни новини, 10.05.2011, 16:44. Available from: http://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=12346&sid=13.

Оценка за публичните акции от 10 май 1933 г., при които националсоциалистите изгарят хиляди книги, неудобни на хитлеристкия режим. Откроена е „педагогическата“ мисия на аутодафето – да демонстрира на младите хора радикализма на новата власт, в резултат на което

именно студентите влезли в ролята на основни инквизитори на книги.

3.110. Цветкова, Милена. Авторски хонорар за библиотечно заемане. // Библиотека, 2011, №3, с. 35-47. В съавт. с Бистра Иванова.

3.111. Цветкова, Милена. Внимателна употреба на понятието „информация“. // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация. 2011, №10. Available from: <http://media-journal.info/?p=item&aid=155>.

Предложен е нов метод на работа с понятието „информация“ в сферата на изследванията върху човека (в хуманитарни и социални науки) и журналистиката. Изходната позиция е философското определение, което гласи: „информация е възприетото от някого или нещо отражение“. Новата дефиниция определя използването на тази концепция в отношението "човек - околна среда": „информацията е формализиран продукт от преобразуването на регистрираните сигнали в познати понятия“. В областта на социалните комуникации информация са само знанията, интериоризирани от някого (от мен) или от нещо (машина, в която опосредстване присъства човекът). Информацията се доказва, че е субективно, а не обективно явление. Анализирани са действителното състояние на явленията "информационен фетишизъм". Налице е илюстрация на емпирични ситуации на точни и неточни представи за същността на информацията в журналистическата практика.

3.112. Цветкова, Милена. Аудиокниги и аудиочетене: Между ползата и риска. // ЛитерНет: Ел. списание, 12.06.2011, №6 (139). Available from: <http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/audiokniga.htm>.

Медиологичен подход към същността и функциите на говорещите книги и слушането на четен текст (слуховото възприятие). Заключение е, че слушането на книги, вестници и списания е удобно и полезно единствено за най-елементарните психични процеси – усещанията и възприятията. Проблемите започват от висшите познавателни процеси, първият от които е паметта, и се задълбочават докато създадат обща когнитивна криза – негодност за познание. Когато говорим за четене за образование и познание, трябва да имаме предвид, че словото е само за очите. „Четенето с уши“ е неестествено и непълноценно.

3.113. Цветкова, Милена. Неврофизиологични основи на четенето. // Год. на Софийския университет "Св. Климент Охридски". Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 16 [за 2009]. София, 2012, с. 69-90.

Изследване в областта на медийната рецепция. Целта на студията е да открие аргументи в полза на твърдението, че познаването на неврофизиологичните основи на четенето предопределя успеха в медийните стратегии, в технологиите на писането и в издателската дейност като цяло. Актуалните неврофизиологични изследвания показват все по-голям интерес към четенето като най-всеобхватния психо-физиологичен процес в човешкия мозък. Търсят се доказателства за обяснението на четенето като най-комплексната мозъчна дейност, тъй като се оказва, че само то успява да активира и развива и двете хемисфери на мозъка. Най-новата теза за холистичното функциониране на мозъка допълва отдавна известната концепция за т.нар. специализация на мозъчните полукълба в информационните процеси, съгласно която лявото и дясното полукълбо извършват противоположни интелектуални и познавателни операции, но окончателният мисловен продукт е плод на колективната дейност и на двете хемисфери. Въпреки това човешкият индивид е зависим от обстоятелствата (култура, цивилизация) и затова в своето информационно поведение днес често е характеризирани като лявомозъчен или дясномозъчен тип. Четенето в този смисъл се екстраполира в концепцията за "парциалното доминиране на полукълбата". В науката нараства интереса и към хипотезата за половата диференциация на човешкия мозък, според която т.нар. „мъжки“ и „женски“ мозък предопределят наличието и на два типа четене – „мъжко“ и „женско“ четене. Изводът от анализа е, че четенето е най-всеобхватният психо-физиологичен процес в човешкия мозък и най-комплексната интелектуална дейност, която може да обясни най-пълно функционирането на мозъка при бъдещите изследвания.

3.114. Цветкова, Милена. Социологическите проучвания на читателската активност и съдържателната читателска култура: Дефицити и дисфункции. // Год. на Софийския университет "Св. Климент Охридски". Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 17 [за 2010]. София, 2012, с. 365-386.

Основната цел на статията е да се обори тезата, че четенето може да се изследва с количествени социологически методи. Причините за това са следните: 1) Емпиричните (анкетните) проучвания като обективни научни методи не са в състояние да разкрият и обяснят спецификата на четенето като умствена практика, при което не всеки индивид има едно и също понятие в съзнанието си за процеса „четене; 2) Социалните аспекти на потреблението – покупката, споделянето и притежаването на книги все още не са четене; 3) Повечето от социологическите проучвания върху медийното потребление се концентрират върху четенето в свободното време, а не изобщо; 4) Читателят не е социална категория, нито професия, нито „социална роля“ - читателят е неповторим субект, автономен и индивидуален реципиент; 5) Четенето не е масово поведение – иманентното четене е самотна, интимна, асоциална дейност; 6) Четенето не е „потребление“ – четенето е „вътрешна“ дейност, невидима и следователно ненаблюдаема и неизмерима, т.е. емпиричната проверка чрез обективни научни методи не е способна да разкрие и обясни спецификата и практиката на четенето; 7) Според библиопсихологията съдържанието на една книга не е физическа, а психическа категория – колкото са читателите на дадена книга, толкова са и нейните съдържания; всяка амбиция за мащабно оценяване, за поставяне на книгите и отношението към тях пред някаква върховна санкционираща инстанция е ирационална и неефективна; не съществува компетентност, която да „окачествява“ посланието към друг на дадена книга. Аргументира се научно коректен подход спрямо изучаване на четенето с приоритет на инструментариума на психологията или медийната психология, тъй като читателят е първо психологическа категория. В изследванията върху динамиката на читателската ситуация трябва да се дава превес на психологичния модел на четенето и едва след това да се интересуваме от т. нар. социални модели на четене, при които се обръща внимание предимно на читателските общности и които са подходящи повече за исторически и социологични анализи.

3.115. Цветкова, Милена. Книга с дългосрочен план за читателски интерес. // Книгата във виртуалния свят: Сборник с доклади от научния семинар по книгоиздаване, проведен на 14 декември 2010 г. във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2012, с. 99-111.

Развита е концепция за книга, който ще докаже ползата от традиционните издатели на печатни книги, с който ще възвърнат класическото си влияние и големите си икономически успехи. В основата е проект на книга, с който ще се даде власт на издателя да управлява интересите на читателя.

3.116. Цветкова, Милена. Създават парфюм с аромат на книги. // Аз жената, 20.04.2011. Available from: <http://www.az-jenata.bg/article/11871/Sazdavat-parfyum-s-aromat-na-knigi>.

Коментар на предстоящия продукт по проект на популярните библиофили – дизайнерът Карл Лагерфелд, издателят Герхард Щайдл и виртуозът на парфюмерийното изкуство Геза Шьон. Оценката е, че вложеният в страниците на книга флакон с мирис на прясно отпечатана книга „Paper Passion“ е отговорът на поклонниците на класическите книги на акта на привържениците на продуктите на Apple, създали малко преди това за австралийско изложение аромат на току-що купен Mac Book Pro.

3.117. Цветкова, Милена. Точно преди 100 години – Томас Едисон предсказва „суперкнигите“. // e-Vestnik, 23.06.2011. Available from: <http://e-vestnik.bg/12048/tochno-predi-100-godini-tomas-edison-predskazva-superknigite>.

Оценка на прогнозата на изобретателя за бъдещето на книгите от никел. Важно е наблюдението, че още преди 100 години е било възможно да се предвиди, че книгите на бъдещето ще бъдат по-леки от печатните и ще събират огромно количество информация.

Изводът е, че прогностиката в сферата на книгосъздаването е незаслужено пренебрегвана територия.

3.118. Цветкова, Милена. Резервати за печатни медии: Предапокалиптичен страх или научна кауза?: Първа част. // Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика, 18.08.2011. Available from: <http://www.newmedia21.eu/analizi/rezervati-za-pechatni-medii-predapokaliptichen-strah-ili-nauchna-kauza>.

Обект на студията (публикувана в две части) е бъдещето на хартиените медианосители. В центъра на изследването са двама „спасители на хартията“ – американският писател и журналист Никълсън Бейкър и американският инженер и дигитален библиотекар Брюстър Кейл. Цел и на двамата е да опазят Първоизворите – първоизточниците, оригиналите на печатните медии след тяхната дигитализация. Никълсън Бейкър воюва с библиотеките и спасява вестниците за историята в специално създадения American Newspaper Repository. Казусът е изложен в книгата му „Двойно прегъване“ (“Double Fold”, 2001). А Брюстър Кейл, сам създател на дигитална библиотека Internet Archive, предотвратява казус от типа на “Baker vs Librarians” и сам решава да събира всички книги, отпечатани някога. През юни 2011 г. създава Physical Archive of the Internet Archive, първоначално с 500 000 печатни книги. Ангажиментът и в двата случая не е тривиално съхраняване на хартиените книги поради музеен интерес за едно бъдеще, в което няма да има хартиено книгопечатане. Проблемът е, че след едно или няколко десетилетия всички достъпни до днес книги ще съществуват само като цифрови копия и никой не би могъл да гарантира, че съответстват на оригинала. Финалът на студията съдържа актуални обобщения и изводи за хартията като медия.

3.119. Цветкова, Милена. Резервати за печатни медии: Предапокалиптичен страх или научна кауза?: Втора част. // Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика, 6.09.2011. Available from: <http://www.newmedia21.eu/analizi/2-rezervati-za-pechatni-medii-predapokaliptichen-strah-ili-nauchna-kauza>.

3.120. Цветкова, Милена. Читател в мозъка. // Медиите и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация. 2011, №11. Available from: <http://www.media-journal.info/?p=item&aid=162>.

Тезата на статията е, че истинното знание за четенето и читателя започва от опознаване на връзката „четене – мозък“. В този контекст се оспорва тревогата от резултатите на световното проучване на четенето PISA 2009, огласено през декември 2010 г. Повод за анализа е внимателният анализ на доклада, според който 41% от българските 15-16 годишни ученици все още са под критичния минимум от качествени читателски умения. Изводът е, че нито четенето е редуцираща се културна практика, нито читателите са все по-некачествени. България страда от неангажирана родителската институция, от пасивността ѝ спрямо формирането на първична читателска култура у децата. А решението на проблема е в повишаването на грамотността на родителя като „създател на читател“. Предлага се разгръщане на изследванията върху пренаталното четене.

3.121. Цветкова, Милена. Топ силите на новия световен ред в книгоиздаването. // Книгосвят: Facebook, 27.09.2011. Available from: <http://bg-bg.facebook.com/Knizharnica.Knigosviat/posts/10150339315838578>.

Оценка за критерия „влиятелност“ или „власт“ в полето на книгите, съобразно който е извършена класацията на 100-те най-влиятелни личности в книжната индустрия на „The Guardian“. Открит е приносът на тази класация спрямо ориентацията към анонимния четящ човек – читателят, блогърът, коментаторът. Изводът е, че за пръв път на толкова високо ниво читателят е признат за незаобиколим фактор – който има волята да харесва твърде различните книги от онези, които в книжарниците мислят, че ще иска; който има новата сила да променя класации и ценоразписи, който оставя много разстроени автори, недоволни издатели и затворени книжарници.

3.122. Цветкова, Милена. Парадоксите в поведението на съвременния читател: Примери от България. // Хоризонти: Ел. журнал. Изд. НИС при СУ "Св. Климент Охридски". 01.11.2011, №1. Available from: <http://nis-su.eu/Common/PublicPapers.aspx?JournalId=1>.

Тезата на изследването е, че промените в поведението на съвременният читател, поне в българското му проявление, могат да се обяснят с верига от 11 парадокси: 1) ненастъпващото „пенсиониране“ на книгата; 2) асиметрия между обществено мнение и лично мнение; 3) „скок“ във времето; 4) висок читателски рейтинг преследват не силно развитите държави, а онези с висока неграмотност; 5) натурализиране на читателското поведение; 6) недоверчивост към „машинките“ и напредък „по рачешки“; 7) предимството на бавните през бързите в условията на тотална дигитализация; 8) синдром „мога, но няма да чета“ или „вирусна библиофобия“; 9) синкретично и еkleктично читателско поведение на фона на виртуозни онлайн умения; 10) култура на конвенционалното четене, а субкултура на високотехнологичното четене; 11) нерелевантни на дигиталния век представи за „четене“ и „книга“. Научното допускане, че наблюдаваните явления обективно погледнато не са парадокси, а закономерни характеристики на променящо се с технологичната конюнктура читателско поведение, но дисфункциите в социологическата картина на четенето ги правят необясними и логично парадоксални. Всъщност четенето за кратко време е еволюирало до степен да бъде трудно обозримо и неуловимо чрез конвенционалните за ХХ век научни инструменти. Представени са резултати от емпирично проучване на тема „Чете ли моята микрогрупа“. Целта на проучването е да обхване в своеобразна, непрекъснато попълваща се, клетъчна структура максимално много българи, влизащи в състава на микрогрупите на отделните анкетьори. Период на проучването 2008-2010 г. (непрекъснато в продължение на 3 години). Обект – микросоциалните групи на студентите, обучаващите се в дисциплината „Теория на четенето“ във Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ (голяма част от тях работят в издателства и в книжарници, т.е. в сферата на книгата), пълнолетни граждани, преобладаващо 18-35 годишни млади хора, т.е. връстници на интернет, на електронната книга и посттоталитаризма. Методичен инструмент – еднотипен писмен въпросник (анкета) от смесен тип, с отворени и затворени въпроси. Цел – посредством качествени показатели да предостави емпирична информация едновременно за понятийната (абстрактната) и за символната (иконичната) читателска култура на българите. Степен на достоверност на резултатите – паралелно с въпросника, анкетиращият използва и непосредствено (директно и индиректно) наблюдение над респонденти, които познава лично, т.е. наблюдаващият има фонов, априорни знания за тях и лъжата, подвеждането и заблудата с неверни отговори е минимизирана. Брой на субектите на микрогрупите – 72. Общ брой респонденти – 1080. Предложението е да се предефинира и операционализира антропоморфното (и човекоцентричното) четене, екологичното читателското поведение, ориентирано към хибридно технологично бъдеще. За тази цел са формулирани осем идеи и решения: 1) ангажиране на родителската институция или редуциране на пасивността ѝ спрямо формирането на първична читателска култура; 2) пре моделиране на педагогическата методика по предмета „четене“ с въвеждане на обща медийна грамотност и култура на нелитературно четене още в началното образование; 3) преосмисляне и коригиране на „литературоцентризма“ и реабилитиране на нелитературното четене в образователната система; 4) развиване на видеокултурата и аудио-визуалната грамотност; 5) разиграване на местата на книгата във физическата среда чрез театрализиране на книгата, екстравагантни спектакли с книгата като тяло, книго-арт и перформанси на четенето; 6) ангажиране на библиотеките във всеки етап от развиването на читателската култура на младите хора; 7) акцентирание върху производството на книги с оглед на хигиената на четенето; 8) въздържане от техниката като своеобразна медийна хигиена и медийна диета.

3.123. Цветкова, Милена. Не се надявайте да се отървете от книгите: Българското издание на разговора между Умберто Еко и Жан-Клод Карьер. // ЛитерНет: Електронно списание, 07.11.2011, №11 (144). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/umberto-eko-karier.htm>.

Очертан е приносът на книгата-разговор „Това не е краят на книгите“ за общата книжовна култура и за рационалното мислене относно миналото и бъдещето на книгата. Специално

внимание е отделено на спецификата на българското издание, което е надградено с уникален справочен апарат, който отсъства във френския оригинал. Водещ паратекстов масив са обяснителните бележки – 465 препратки към заглавия на произведения, цитати и библиографски описания на книги, стотици исторически и съвременни факти, имена на исторически и религиозни личности, автори, издатели, колекционери, художници, режисьори, актьори, учени, политици и др. Вторият допълнителен елемент са библиографиите на книгите на тримата автори – Еко, Кариер и Тонак. Заглавията на всеки от тях са описани на оригиналния им език (френски и италиански). Персоналните библиографски списъци са подредени в обратен хронологичен ред – от 2011 г. назад, като всеки от списъците започва с издадените на български език произведения. Всяка библиография е разделена на две части – „книги“ и „романи“, а само в библиографията на Умберто Еко се появява и трета част „книги за деца“. Третият надграждащ оригиналното издание елемент е индексът – азбучен показалец с над 1500 имена и ключови думи. Четвъртата надстройка над френския оригинал е композиционния елемент флипкнига (flipbook). Във външното поле на страниците са заложени стоп-кадри, които при бързо прелистване пресъздават движеща се анимация. Сценарият включва 18 илюстрации, изобразяващи 18 фази в еволюцията на формите на книгата в период от около 17 000 години (от праисторията до днес). Всяко изображение от flipbook анимацията е описано в края на изданието в приложението „Еволюция на книгата в кадри“.

3.124. Цветкова, Милена. Парфюмът с аромат на книга е вече в продажба. // Аз жената, 30.05.2012. Available from: <http://www.az-jenata.bg/article/14755/Parfyumat-s-aromat-na-kniga-e-veche-v-prodazhbа>.

Оценка на маркетинговия продукт на Chanel – парфюмът „Paper Passion“ на германското книгоиздателство Steidl, от позицията на „психологичен фактор“ в навика за четене.

3.125. Цветкова, Милена. Ноев ковчег за Гутенбергови книги. // Библиотека, 2012, №1, с. 47-56.

Анализ и оценка на проекта за хранилище за печатни книги на компанията Internet Archive, реализиран от нейния основател и дигитален библиотекар Брюстър Кейл.

3.126. Цветкова, Милена. Неуловимият читателски избор: Библиопсихологична симетрия между книгата и читателя. // Год. на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Факултет по журналистика и масова комуникация. Т. 18 [за 2011]. София, 2013, с. 55-75.

Студията е опит за разрешаване на проблема за опознаването на мотивите и факторите на избора на книги. Целта е да се провери възможността да се предвиди и управлява читателският избор. Предлага се експертен въпросник за библиопсихологична типологизация на книгата като обект на интерес на уникалната психологична личност. Основната теза в студията стъпва на библиопсихологията на Николай Рубакин, по-конкретно върху теорията за симетрията между индивидуалността и неповторимостта на читателя и индивидуалността и неповторимостта на книгата. Тази теория е изложена в монографията му „Сред книгите“ (1906). Прибавена е психологичната концепция на Емил Хенекин (Emile Hennequin) за психическото родство или психическа симетрия между автора и читателя. Изводът е, че ако в практиката си професионалистът (педагог, издател, библиотекар, книготърговец) се научи да съпоставя дадените качества на книгата с аналогичните качества на читателите, ще разбира какви книги при какъв тип читател, при какви условия и в какъв момент задължително ще се задейства „законът на Хенекин“.

3.127. Цветкова, Милена. Да превърнеш facebook в bodybook. // Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика, 31.12.2012. (8 с.). Available from: <http://www.newmedia21.eu/kritika/da-preva-rnesh-facebook-v-bodybook>.

Дефинира се спецификата на книгите, писани онлайн и конвертирани в хартиен формат. Отчитат се като проява на еволюционната закономерност „назад към“ по отношение на „стената“ като медия. На базата на обзор на появилите се от 2010 г. до 2013 г. сборници от интернет текстове, публикувани в последствие в печатни издания, се откроява книгата „Facebook

комуникация” на проф. Л. Стойков със своеобразието си на: първата професионална книга, зачената и отгледана в социална онлайн мрежа; книга от текстове с доказан читателски резонанс; книга-доказателство за градивната обратна връзка в писмената комуникация; тип „отворена” книга – нетърпелива за продължение, за допълнени издания.

3.128. Цветкова, Милена. Прагматика на книжното тяло. // Лира, 28.12.2012. Available from: <http://lira.bg/?p=37952>.

3.129. Цветкова, Милена. Анти-книга: еднократната книга. // Книги News, 5.01.2013. Available from: <http://knigi-news.com/?in=pod&stat=8775&section=9&cur>.

3.130. Цветкова, Милена. Най-опасните книги. // Либерален преглед, 9.01.2013. №1. Available from: <http://www.librev.com/index.php/component/content/article/21-arts-books/1911-2013-01-09-12-14-43>.

3.131. Цветкова, Милена. Читателят – приоритетна позиция пред автора. // Библиотека, 2013, №1, с. 35-37. *(със Службена бележка за технически грешки)*

3.132. Цветкова, Милена. Фактори „убийци” на четенето. // 4Publishing, 2013, №4, с. 59-63.

Дефинирано е явлението „readicide” – неологизъм, който означава систематично убиване на любовта към четенето, произтичащо от некоректните спрямо детето като личност, ограничаващите индивидуалността и деинтелектуализиращи практики в училищата. Очертана е съвкупността от фактори на колебанията в ефективността и жизнеността на четенето през XXI век – не само училището, а и семейството, библиотеката и обществото.

3.133. Цветкова, Милена. Информационно осигуряване на научния проект. // Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика, 17.06.2013. Available from: <http://www.newmedia21.eu/analizi/informatsionno-osiguryavane-na-nauchniya-proekt-2>.

Обект на студията е информационната база за всеки нов научноизследователски проект. Цел на изложението е да насочи вниманието към прецизиране на общата информационна и специалната научнометодична култура на всеки млад изследовател. Очертан е алгоритъмът на информационното търсене – комплектуване на информационни източници с помощта на библиотечните каталози и националната библиография, проучване и снабдяване с документални източници на научна информация, използване на канали за търсене на дигитални публикации. Ключово място в експертния подход към информационното осигуряване на научния проект заема разпознаването на качествените научни източници. В тази посока е оформен комплекс от 4 възможни признака за разпознаване на качествените научни източници: 1) публикацията е в издание с импакт фактор и импакт ранг, удостоверено чрез базите данни на Thomson Reuters Web of Knowledge (бившата ISI Web of Knowledge), SCI (Science Citation Index), SSCI (Social Science Citation Index), Web of Science, Current Contents, Web of Knowledge, Google Scholar; 2) публикацията е в реферирани издания в международни научни бази данни и индексирани в Journal Citation Reports или в друга сходна система от реферирани издания; 3) количество цитирания на публикацията – брой цитати, проследени чрез базите данни SCI, Essential Science Indicators и други; 4) публикацията е преминала през предпубликационно научно рецензиране от анонимни и независими експерти (peer reviewing). Основната информационна дейност при мениджмънта и организацията на научния проект е съставяне на информационна банка и картотека на източниците. Обяснена е подробно анатомията на библиографското описание на информационните източници. Финалният етап от информационното осигуряване на научния проект е изграждане на прецизен списък „Библиография”, съобразен с националните и международните стандарти.

3.134. Цветкова, Милена. Ерзац науката. // Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика, 5.08.2013. Available from:

<http://www.newmedia21.eu/analizi/erzats-naukata>.

Тезата в студията е за необходимостта от засилен експертен контрол върху постъпващото съдържание в научните списания, за да бъде блокирано масовото разпространение на ненаучни текстове, квазинаучни твърдения и лъженаучни факти. Ерзац науката се дефинира в контекста на научните спекулации и разгръща класификация на явленията в ерзац науката – т.нар. научни престъпления, сред които специално място заемат спекулациите с авторството (в осем приложни полета) и спекулациите с цитирането. Пътищата за реагиране при ерзац научното писане са два: 1) регламентиране на мерки за пресичане на лъженаучните публикации и 2) популяризиране на признаците за разпознаване на качествените научни източници. В тази посока е оформен комплекс от 4 признака за разпознаване на качествените научни източници: 1) публикацията е в издание с импакт фактор и импакт ранг, удостоверено чрез базите данни на Thomson Reuters Web of Knowledge (бившата ISI Web of Knowledge), SCI (Science Citation Index), SSCI (Social Science Citation Index), Web of Science, Current Contents, Web of Knowledge, Google Scholar; 2) публикацията е в реферирани издания в международни научни бази данни на информационни центрове; 3) количество цитирания на публикацията – брой цитати, проследени чрез базите данни SCI, Essential Science Indicators и други; 4) публикацията е преминала през предпубликационно научно рецензиране от анонимни и независими експерти (peer reviewing).

3.135.* Цветкова, Милена. Краят на електронната книга. // Книгоиздаване по време на криза: Сборник с доклади от Националния научен семинар, посветен на 15-годишнината от създаването на специалност „Книгоиздаване”, проведен на 20-21 май 2013 г. във Факултет по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2014. (под печат)

ПРЕДГОВОРИ И ПОСЛЕСЛОВИ НА КНИГИ

4.1. Цветкова, Милена. За книгата и авторите: [Предговор] // Стойков, Любомир и Валерия Пачева. Връзки с обществеността и бизнескомуникация: Учебно помагало. София: От игла до конец, 2005, с. XI-XIII.

4.2. Цветкова, Милена. Книга за бизнес благоденствие: [Предговор] // Стойков, Любомир. Ефективна бизнес комуникация. Науч. ред. [с предг.] Милена Цветкова. София: Алма комуникация, 2010, с. 11-16. ISBN 978-954-92346-4-0

* Цветкова, Милена. Книга за бизнес благоденствие // Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация, 2010, №6. Available from: <http://media-journal.info/index.php?p=item&aid=112>.

* Цветкова, Милена. Книга за бизнес благоденствие // LiterNet: Електронно списание, 21.08.2010, №8 (129). Available from: <http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/liubomir-stojkov-biznes.htm>.

4.3. Цветкова, Милена. Книга – вдъхновител за благонадеждно есеистично авторство: [Предговор] // Ефтимова, Андреана. Есето в академичната и журналистическата практика. В. Търново: Фабер, 2011, с. 5-8.

4.4. Цветкова, Милена. Трима европейци за книгата като медия: [Предговор] // Еко, Умберто и Жан-Клод Кариер. Това не е краят на книгите: Разговор с Жан-Филип дьо Тонак. Прев. от фр. ез. Силвия Колева; Науч. ред. [с предг.] Милена Цветкова. София: Enthusiast, 2011, с. 7-18.

* Цветкова, Милена. Не се надявайте да се отървете от книгите: Българското издание на разговора между Умберто Еко и Жан-Клод Кариер // LiterNet: Електронно списание,

---

* Това заглавие не участва в конкурса, тъй като към датата на подаване на документите е под печат.

07.11.2011, №11 (144). Available from: <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/umberto-eko-karier.htm>.

4.5. Цветкова, Милена. Да превърнеш facebook в bodybook: [Послеслов] // Стойков, Любомир. Facebook комуникация: Виртуални есета и коментари. Ред. [с послеслов] Милена Цветкова. София: Алма комуникация, 2012, с. 203-210. ISBN 978-954-92346-7-1

НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОЕКТИ

6.4. Анатомия на изданията: медийно рецептивно форматиране на книги, студии и статии. Проект по Фонд „Научни изследвания“ при СУ. Договор за научни изследвания №102/9.05.2012 г. Период на изпълнение 9.05.2012 – 10.12.2012 г. Ръководител на научния колектив с докторанти: доц. Милена Цветкова.

Изследването е опит да се синхронизират световните издателски норми и стандарти с тенденциите в реновирането на изданията съобразно променящите се медийнотехнологични и рецептивни обстоятелства. Променените рецептивни навици на читателите повишават изискванията симетрично и към печатните, и към електронните издания, към тяхната четивност и „потребителски интерфейс“. Но до момента липсва изследване, което да дефинира, анализира и отрази в цялост научната философия и визия за „качественото издание“ в оптиката на четенето и читателя. Научният проект има за цел да изведе *формула* за успешни рецептивно ориентирани и ергономични издания с адекватен на читателската психология и психосоматика интериор и екстериор. Книгата като вид издание е поставена в интердисциплинарното сечение между книгознанието и медиазнанието и на тази основа се извършва ориентация към особеностите на *книгата като медия*. Научният екип изпълнява четири изследователски задачи: 1) Изследване на световни и европейски научни традиции и на действащите международни и национални нормативни актове и политики за издателската дейност; 2) Актуализиране на целесъобразни научноприложни методи и селекция на научна информация за дефиниране на стандартите на „качествено издание“, „качествена книга“, „качествена публикация“; 3) Изграждане на нов подход към издателските практики чрез приносите на теориите за медийната рецепция в отговор на читателската потребност от уеднаквяване и хуманизиране на визията на изданията; 4) Създаване на формат за читателски ориентирано издание, коригиращ дефицитите и девиациите в съвременните печатни и дигитални публикации и работещ паралелно с уеднаквяване на анатомията на българските издания по световните стандарти. Ключов изследователски метод е емпиричното проучване на тема „Негативно посредничество в книгата като медия“ (2008–2012 г.). Научно-приложният резултат от изследването е авторски *макет на медийно рецептивен екстериор и интериор* на книгата. Изработен е *терминологичен речник* с около 650 ключови понятия. Целта му е да се актуализира издателският и медийно публикационният тезаурус с терминология, релевантна на световната и реципрочна на променената информационна среда, на трансформациите в дигиталните комуникации и на завишените читателски очаквания. Приоритет при въвеждане на терминологията е позоваването върху националните стандарти БДС.